

abstract.

Title: Melody from heaven: A study on Linnea Hofgren and the native tongue of the mystics.

Linnea Hofgren (1868-1921) is an unknown name to most people. She was too marked by her physical sickness to work, but serving her days as a songwriter and pray-er, she found a spiritual home in the mystic network Flodbergskretsen, that gathered in Stockholm around the beginning of the 1900s. This essay aims to bring attention to the story of a bed-bound Christian with a deep human longing, and in particular to investigate the relationship between experiences of mystic revelations and language. How does Linnea Hofgren find a language that makes her experiences available to others, at the same time as it still conceals them? By approaching this essay's primary source material, Hofgren's unpublished autobiographies, with a hermeneutic method, the review leads to a discussion remarking on the variations of form, content and use of differing linguistic tools in the text. Based on the results it is suggested that Linnea Hofgren through a combination of everyday language typical of the period, a mystic-pietistic vocabulary inherited from predecessors throughout the centuries, poetic excesses, prayer, Bible references, imagery and silence finds her way to express her story.

Key words: Linnea Hofgren, Flodbergskretsen, Henrik Schager, Hjalmar Ekström, svenska mystiker, mystiskt språk, kvietism, KFUK, Julian av Norwich, Mechthild av Magdeburg, kvinnliga självbiografier.

innehållsförteckning.

Abstract.....	1
Innehållsförteckning.....	2
1. Inledning.....	4
1.1. Bakgrund och syfte.....	4
1.2. Frågeställning.....	5
1.3. Material.....	5
1.4. Teori och metod.....	7
1.4.1. Teori.....	7
1.4.2. Metod.....	6
1.5. Forskningsöversikt.....	8
1.6. Disposition.....	9
2. Biografi.	11
2.1. Uppväxt och familj.....	11
2.2. KFUK.....	14
2.3. Kallelse.....	17
2.4. Flodbergskretsen.....	18
2.5. Döden.....	23
2.6. Andra röster om Linnea Hofgren.....	25
3. Författarskap.....	27
3.1. Självbiografierna.....	27
3.2. Hemlandsspråk.....	30
3.3. Lyrik.....	31
3.4 Sammanfattning.....	34
4. Spiritualitet. . .	35
4.1. Introduktion.....	35
4.2. Spiritualitetens innehåll.....	36
4.2.1. Den mognande spiritualiteten.....	36
4.2.2. Lidandets skola.....	36
4.2.3. Överlåtelsen – kärlekens ”måste”.....	39
4.2.4. Gudslängtan – ”det ordet: är.”.....	40
4.3. Spiritualitetens form.....	41
4.3.1. Linnea Hofgrens böner.....	41
4.3.2. Linnea Hofgrens visioner.....	42
4.4. Sammanfattning.....	43

5. Slutsats.....	45
5.1. Resultat.....	45
5.2. Sammanfattande diskussion.....	45
6. Bibliografi.....	50
6.1. Publicerade källor.....	50
6.2. Opublicerade källor.....	51
6.3. Bildkälla.....	51

1. inledning.

1.1. Bakgrund och syfte.

Det sägs att vi kan vända oss till kyrkans historia för att förstå oss själva, se vilka vi är och vilka vi kan bli. Om vi tänker oss att de människor som levt före oss vittnar med sina liv om vem Gud är, hur Gud handlar och vad den kristna tron innebär, kan vi läsa dessa människors liv som vittnesmål. Berättelser som är formulerade för att skapa mening och identitet. Min egen mission med denna uppsats är att problematisera vilka som får definiera kyrkans historia. De mäktiga männen, biskoparna, de lärda och institutionerna? Varför kan det inte vara en förkrympt, sängbunden kvinna? Jag vill öppna frågan vilkas liv det är som får anses fruktbärande i efterhand och vad anses som ett misslyckande, vilkas berättelser det är vi berättar för varandra och låter definiera oss.

Författaren och förebedjaren Linnea Hofgrens (1868-1921) livsöde är ett typexempel på de fördolda kristnas efterklang. Vad hon lämnat efter sig i kyrkans minne är inte mer än några rader: "Hur ljuvligt att få vara en ton från himmelen, ifrån Guds eget väsen, den rena kärleken."¹

Linnea Hofgren såg sig vara utvald till ett liv i bön och sökte att överlämna sig till Kristi tjänst. Hon återger i en självbiografi:

"Herre, vad vill du att jag skall göra? Visa mig Din vilja, Herre!" bad jag.

Svaret kom som en blix:

"Men vet du då inte – du är kallad till bön. Bry dig icke om att söka verk som synas inför människor; du ska icke ha någon bestämd sysselsättning; du skall göra det Jag giver dig för handen att göra för var dag; du skall vandra inför mitt ansikte och inte inför människors ansikten; du ska vara till för Mig i inre bön."²

Linnea Hofgren ville i enlighet med sin kallelse att hennes verk skulle vara fördolt för världen, endast synligt för Gud. Samtidigt skrev hon för andra människor. Hon tecknade ner sin biografi, diktade sångtexter och skickade brev. Alltså vill hon bli berättad om. Bara det är för mig ett tillräckligt motiv att göra detta arbete. Uppsatsens syfte är att tillgängliggöra biografiskt material om Linnea Hofgren och att undersöka Hofgrens spiritualitet såsom den synliggörs i detta material. Tonvikten kommer att läggas vid den språkliga förståelsen. Hofgrens sätt att uttrycka sig på kan övergå i ett för många främmande språkbruk med motsägelsefulla bilder och begrepp vars innebörder tycks närmast oåtkomliga. Hon väljer ett språk som hon lärt sig tala, som hon tycker motsvara de egna erfarenheterna och som hon vet öppnar upp för de av hennes läsare som har samma "modersmål" som hon själv. Språket både begränsar och möjliggör; det blir ett redskap, och likaså ett rum som endast ett fåtal har tillträde till. Och vilka kommer förstå? De som förstår kommer förstå. "Kommer jag förstå?" måste jag fråga mig innan jag beträder denna mark. Ja, just språket blir för mig en nyckel in i Linnea Hofgrens inre rum,

1 Schager, Henrik (1925), *Toner från det inre livets värld*, nr.87.

2 Guds frälsnings väg i mitt inre (GF), s.22-23.

och kan bli så även för denna uppsats läsare.

1.2. Frågeställning:

Inom ramen för mitt syfte vill jag besvara följande frågeställningar:

- Vilka språkliga uttrycksformer använder Linnea Hofgren för att samtidigt tillgängliggöra, som dölja sin gudserfarenhet?
- Vad säger dessa språkliga uttrycksformer om Hofgrens spiritualitet i hennes självbiografier?

1.3. Material.

Mitt huvudsakliga källmaterial är de två otryckta självbiografier Linnea Hofgren lämnat efter sig. Jag har fått tillgång till avskrifter av dessa. Den ena självbiografien finns på Sigtunastiftelsens arkiv genom Antoon Geels som i sin tur fått den av en släkting till Betty Björnsson, Björn Nilsson i Stockholm, i samband med sina efterforskningar om Hjalmar Ekström och dennes brevkorrespondens. På omslaget förtecknas hur skriften bytt ägare – Mia Larsson (1932), Betty Björnsson, Birgitta Nilsson (1934, konfirmation) och slutligen Björn Nilsson. Självbiografien har överskriften "Guds frälsningsväg i mitt inre". Den andra självbiografien är i Peter Halldorfs ägo med titeln "Spridda drag ur min levnad och Guds kärleks förande med mig". Halldorf fick denna bok när han gjorde efterforskningar till sin bok "Hädanefter blir vägen väglös" som handlar om Flodbergskretsen och deras vänner. Den fanns tillsammans med andra böcker med utdrag ur brev liksom anteckningar hos en släkting till Oscar Junge i Norrköping, vilken han skriver om i sin bok.

Det var först en bit in i uppsatsarbetet jag insåg att dessa avskrifter inte har samma innehåll vilket förstas är en spännande och rolig upptäckt för en forskare, men också en extra utmaning. Det tycks som Hofgren efter lösa dagboksanteckningar formulerat två skilda översikter av sitt liv, dels yttre omständigheter men främst skildras det inre livet. Den kortare biografien "Guds frälsningsväg i mitt inre" (framöver förkortad GF) är mer explicit och detaljerad, och är lättsam att läsa. Denna sträcker sig också några år längre; dess sista anteckning är från augusti 1907. Den andra biografien "Spridda drag ur min levnad och Guds kärleks förande med mig" (framöver förkortad SD) avslutas av Hofgren själv med dateringen "S. Den 23 april 1904", och senare ett redaktionellt tillskott: "Linnéa Hofgren ingick den 27de januari 1921 i den eviga vilan efter att de sista tre månaderna ha varit så svag att hon måst intaga sängen. Hon jordfästes den 6 februari i Spånga kyrka. Den rättfärdiges minnes förbliver. Hon talar ännu fast hon är död."³ SD ger intrycket av att vara mer tillrättalagd; Hofgren tycks mer "svävande", mer kontextlös, och berättelsen tycks mig sträv och mörk. Jag har valt att primärt använda den kortare biografien, GF, eftersom den innehåller fler historiska detaljer, men självklart har den längre biografien också fått tala då den är ensam om visst innehåll, exempelvis Hofgrens tidigaste år och drömskildringarna. Anmärkningsvärt är att ingen av dessa självbiografier skildrar de sista drygt 15 åren av Hofgrens liv, utan de båda är koncentrerade till en period på tio år. Jag har försökt lista ut vilken av självbiografierna som är äldst, eller om de möjligtvis är skrivna parallellt, men den gåtan får förbli olöst. Att den kortare skriften har en senare sista datumangivelse pekar

³ Spridda drag ur min levnad och Guds kärleks förande med mig, (SD), s.83.

på att Hofgren arbetat med den senast, men ingen av dem ger ett intryck att vara skriven kronologiskt, liksom man för dagbok, utan de framstår snarare som efterbearbetningar.

Vad vi bör förstå om dessa självbiografier är att de inte på något sätt gör anspråk på att skildra ett fullständigt livsöde, att rymma de viktigaste yttre händelser som sker under en människas livstid, utan de är snarare ett andligt testamente. De tonas ut i tid med att Hofgrens inre röst och bönetjänst tar allt mer utrymme. Trots att jag är medveten om att detta material inte rymmer hela sanningen (det vill säga, sanningen om Linnea Hofgren och hennes livsöde i den mån vi kan komma åt den idag) är min bedömning att det är tillräckligt för att svara på denna uppsats frågeställningar och uppfylla dess syfte.

Biografiskt material om Linnea Hofgren finns även i Ulrika Ljungmans minnesskrift över Flodbergskretsen "Gud – och intet mer".⁴ Denna bygger framförallt på den kortare självbiografien "GF", och vittnesmål från bland annat Henrik Schager. Henrik Schager presenterar henne som en kvinnlig medskrivare i sin sångbok under signaturen L.H. Ljungman skriver om Linnea Hofgren under rubriken "Hjärtats tempel", syftande på några verser från en sångtext av Hofgren: "Hjärtat viges till bönetempel. Gud tillbedes för vad Han är".⁵ Ulrika Ljungman har även använt brev skrivna av Linnea Hofgren som underlag för sin teckning. Dessa är dessvärre försvunna för tillfället. I Ljungmans värdefulla bok ges förutom ögonskildringar en djupare förståelse för den gemenskap Hofgren kom att rota sig i, det mystiska nätverket Flodbergskretsen.

Ytterligare ett källmaterial är Henrik Schagers sångbok "Toner från det inre livets värld" (eller "Toner") som användes av Flodbergskretsens medlemmar, vilka även själva bidrog med texter. Hofgren har skrivit ett 50-tal sångtexter fördelade i olika upplagor. 1895 utkom första upplagan och den sista är sjätte upplagan från 1925. Min avsikt är att gå vidare med dessa texter i en förestående masteruppsats.

Utöver det biografiska materialet har jag valt att använda ytterligare litteratur för att bryta mot och skapa en djupare förståelse för min undersöknings studieobjekt och mitt material. Särskilt bör nämnas Eva Haettner Aurelius avhandling om kvinnliga självbiografier "Inför lagen: kvinnliga svenska självbiografier från Agneta Horn till Fredrika Bremer",⁶ Grace M. Jantzens bok om Julian av Norwich⁷ – en föregångare till Hofgren skulle man kunna säga – och i analysen av Hofgrens spiritualitet Ulrik Josefssons avsnitt om Pingströrelsens spiritualitet ut hans avhandlingsstudie kring detta, "Liv och över nog".⁸ Haettner Aurelius bidrar med kunskaper om vad som är kännetecknande för religiösa självbiografier och vad det är som gör den meningsfull som kategori, samt vad som är historiskt utmärkande för kvinnliga författare som skriver text med religiös auktoritet. Hon ger också definitioner av självbiografi som textform. Jantzens bok har inte bara inspirerat till undersökningens

---

4 Ljungman, Ulrika (1984), *Gud – och intet mer. Levnadsteckningar och brev från den mystiska Flodbergskretsen: Carl A. Flodberg, Henrik Schager, Linnea Hofgren, Hjalmar Ekström.*

5 Schager (1925), nr.276.

6 Haettner Aurelius, Eva (1996). *Inför lagen: kvinnliga svenska självbiografier från Agneta Horn till Fredrika Bremer.*

7 Jantzen, Grace M. (2000). *Julian of Norwich: mystic and theologian.*

8 Josefsson, Ulrik (2005), *Liv och över nog. Den tidiga pingströrelsens spiritualitet.*

disposition utan utvidgar också dess historiska perspektiv genom att ge Hofgren "systrar" i kyrkans historia. Josefsson är en hjälp att definiera termen spiritualitet och därigenom synliggöra vad vi ska leta efter i textmassan, likaså att förstå spiritualitetens plats i ett sammanhang.

1.4. Teori och metod.

1.4.1. Teori.

Språket, dess historicitet och förmåga till kommunikation kommer att spela en viktig roll i denna uppsats. Historiefilosofen Reinhart Koselleck har behandlat relationen mellan språk, erfarenhet, tid och historia och formulerat två kategorier som analysverktyg: erfarenhetsrum och förväntningshorisont. I språket finns erfarenheter lagrade vilka även föregriper kommande, nya erfarenheter, förväntade genom den språkliga användningen.⁹ Denna teori utgör en förståelseram för uppsatsens undersökning. Inom en del av begreppshistorien bygger man vidare på Koselleck och betraktar språket varken som neutralt eller genomskinligt, utan man menar att språket är överlagrat och intimt förbundet med den föränderliga historiska verkligheten. Att språket "suger upp" erfarenheter, kunskaper och mönster från en viss historisk situation och så, i sin tur, bidrar till förståelsen är en utgångspunkt i begreppshistoriska analyser, hävdar forskaren Helge Jordheim i boken *Läsningens vetenskap*.¹⁰ Detta perspektiv kommer även vara till hjälp här, vid studiet av språket i Linnea Hofgrens självbiografier .

1.4.2. Metod.

Metoden i denna undersökning är att analysera materialet utifrån en hermenutisk metod, vilket gör uppsatsen till ett levande samtal mellan mig, författaren, och mitt källmaterial. Hermeneutiken är inriktad på dialog, mening och förståelse.¹¹ I ett hermeneutiskt arbetssätt är tolkning och förståelse centrala begrepp, framför analys och orsaksförklaring. Målet blir därför att förstå och beskriva ett problem snarare än att förklara problemet och att som i traditionell forskning presentera en hypotes som bekräftar en objektiv verklighet.¹² Tolkningen sker ur ett helhetsperspektiv och "inifrån". I genomförandet av denna uppsats ställs därför Linnea Hofgrens meningshorisont sida vid sida med min egen för att skapa en sammansmält helhet.

Min undersökning har inletts med en materialinsamling där personalen på Sigtunastiftelsen var till stor hjälp, liksom Ulrika Ljungmans son Staffan Ljungman och Peter Halldorf. Arbetsupplägget var att först bli familjär med materialet, inte minst självbiografierna, genom att studera dem ingående. Detta har följts av renskrivning av en av de otryckta avskrifterna "SD" för att tillgängliggöra denna för en större publik. Detta är för övrigt precis vad Hofgren själv ägnade sig åt – renskrivning av andliga skrifter. Transkriberingen leder alltså inte bara till en större förståelse för Hofgrens egen arbetsuppgift utan också till att lära känna texten ytterligare. Även tecknandet av en

9 Koselleck, Reinhart (2004), *Erfarenhet, tid och historia: om historiska tiders semantik*, s.170.

10 Jordheim, Helge (2003), *Läsningens vetenskap: utkast till en ny filologi*, s.158-160.

11 Florén, Anders & Ågren, Henrik (2006). *Historiska undersökningar: grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*, s.89.

12 Florén & Ågren (2006) s.141.

biografi över Linnea Hofgren har lett till ett nära umgänge med materialet. Biografin skrivs utifrån det material som jag samlat in. Genom denna biografi får fler möjligheten att lära känna Hofgren. I biografen tydliggörs var i tid och rum hon hör hemma, och att hennes inre verklighet platsar i en yttre verklighet. Genom att sätta in Linnea Hofgren i ett sammanhang får vi djupare förståelse för henne som person, hennes livsval och inte minst hennes språk som är denna undersöknings särskilda studieobjekt.

Vidare har jag ur massan valt ut två övergripande begrepp som analyseras i uppsatsens undersökning: författarskap och spiritualitet. Dessa ter sig som tämligen självklara – Hofgren var skribent, det är genom hennes efterlämnade texter (dvs. självbiografi, lyrik) vi främst lär känna henne, och text och språk är grundläggande beståndsdelar i ett författarskap. Min metod har varit att skapa en förståelse genom att studera, exemplifiera och beskriva textens form och analysera dess betydelse för innehållet. Guds handlande är ett avgörande motiv för Hofgren att skriva, vilket exempelvis självbiografiernas titlar vittnar om. Genom att reflektera över återkommande typologier, teman och identitetsbärande element i livsberättelsen som talar om hennes gudserfarenheter ökas förståelsen. Dessa har fångats in under rubriker och utmärkande drag har beskrivits. Tonvikten har lagts vid spiritualitetens funktion som meningsbärande och integrerande kärna i människan. Min undersökning har resulterat i en sammanfattande diskussion där jag försöker att på ett nyanserat sätt svara på mina frågor, utvärdera min metod och knyta ihop helheten.

Ulrika Ljungman har undersökningen igenom varit en trogen samtalspartner, likaså Henrik Schager genom henne. Deras personliga erfarenheter av Hofgren som person, hennes textproduktion och spiritualitet är ett stort bidrag till en ökad förståelse. De bidrar med en vidgad och mer levande bild, inte minst i fråga om det så kallade hemlandsspråk Hofgren återkommande, men långt ifrån alltid, väljer att använda för att tala om sina livserfarenheter.

1.5. Forskningsöversikt.

Denna begränsade forskningsöversikt kommer att överblicka tidigare verk av akademisk karaktär som berör Linnea Hofgren och Flodbergskretsen. Anton Geels religionspsykologiska studie om Hjalmar Ekström från 1980 är viktig. Ekström var till professionen skomakare och hade en betydande brevkorrespondens med flera i Flodbergskretsen, han var nära vän med Henrik Schager och Carl August Flodberg och på många sätt sammanvävd andligt med dem. Geels betecknar mystiker som "människor vars liv helt står i gudsupplevelsens och gudstjänandets tecken" och sällar Ekström dit.¹³ Avhandlingen skildrar dennes religiösa utveckling och gavs år 1996 ut i ett nytt och mer tillgängligt format som en heltäckande biografi av Ekström, med beskrivningar av hans liv, utveckling och lära.

Förtjänstfulla sammanfattningar om Flodbergskretsen ges i Peter Carlssons c-uppsats från 2003: "Flodbergskretsen och den kristna mystiken" från Högskolan i Jönköping. Dessa

---

¹³ Geels, Antoon (1996), *Det fördolda livet. Mystikern Hjalmar Ekströms liv och lära*, s.7.

skapar genvägar till förståelsen av gemenskapens mystiska andlighet och karaktär, trots att en del felaktiga slutledningar har lett till faktafel, exempelvis i delen om Linnea Hofgren. Detta med all säkerhet på grund av den bristande materialtillgången. I uppsatsen slår Carlsson fast att Flodbergskretsen väsentligt visar en överensstämmelse med de typiska dragen i kristen mystik vad gäller gudssyn, människosyn och vägen till Gud. Han diskuterar även förhållandet mellan mystiska upplevelser och språk och skriver: "att erfarenheten förvandlas från upplevelse till berättelse faller sig naturligt, särskilt då mystikern själv har uppenbara problem att formulera sig kring det som hänt."¹⁴

Utöver detta är Peter Halldorfs bok "Hädanefter blir vägen väglös" (1997) ett stort bidrag till vår kunskap om Flodbergskretsen, deras gemenskapskrets och spiritualitet – och här tecknas en röd tråd ända till våra dagar. Linnea Hofgren omnämns även i en av Tomas Sjödings senare böcker "Ett brustet halleluja" (2008) som ett exempel på en svag ton väntande på att uppfyllas, liksom kyrkklockor noggrant och tålmodigt slipas för att kunna frigöra den renaste tonen.¹⁵ Ett stycke ur självbiografin "SD" citeras i tidskriften Pilgrim (4/2002), "Och Gud vilade". Intresset för och nyfikenheten på Linnea Hofgren ger förstås denna uppsats ytterligare relevans.

1.6. Disposition.

Efter en inledning där syfte, frågeställningar, material och metod presenteras tar denna uppsats undersökning vid. Den inledande biografiska delen, framarbetad efter självbiografierna och det Ulrika Ljungman återger, är en sten som får utgöra förståelsegrunden för den vidare undersökningen. Biografin löper kronologiskt och är uppdelad i avdelningar benämnda efter epokavgörande och betydelsefulla möten, händelser osv för perioden såsom KFUK, Flodbergskretsen eller döden. Därefter följer två analyskapitel som berör varsitt centralt perspektiv på uppsatsen frågeställningar: författarskap och spiritualitet. I kapitlet om författarskap berörs olika textformer och språkstilar hos Hofgren. Kapitlet om spiritualitet fördjupar hur detta "Guds handlande" tar sig i uttryck. I min sammanfattande diskussion vill jag presentera en slutsats för min undersökning, utvärdera min metod och svara på uppsatsen frågeställningar. I slutet återfinns en bibliografi över använda källor.

Var ska jag placera in mig själv i allt det här? För några år sedan, under arbetet med en kandidatuppsats om vandrarpästen David Petander, läste jag boken "Hädanefter blir vägen väglös." Jag blev hänförd av den rörelse och de människor som beskrivs - "människor som törstade efter djup och verklighet, men utan att bryta upp från de församlingar man tillhörde. Regelbundet gick man i gudstjänsten i sin egen kyrka, även om den kost som bjöds ibland var väl mager. Under tiden, medan man höll ut i de gamla samfunden, fann man varandra i en andlig gemenskap där man närdes av stillheten och smakade sötman i att vara 'ett hjärta och en själ'".¹⁶ Jag mötte storsinta män med förmågan att tända människor; Carl August Flodberg, Henrik Schager, Hjalmar Ekström, Emil Gustafson och

14 Carlsson, Peter (2003), *Flodbergskretsen och den kristna mystiken*, s.50.

15 Sjödin, Tomas (2008), *Ett brustet halleluja*, s.135-139.

16 Halldorf, Peter (1997), *Hädanefter blir vägen väglös*, s.13.

visst David Petander, men också denna anspråkslösa, sjukdomsmärkta kvinna som formulerade förunderliga böner. Vem var hon?

Jag dras till de bortglömda. Bilden av Linnea Hofgren (vars foto jag fortfarande saknar!) har förändrats under arbetets gång, nu tror jag att också jag hade varit en av dem som sett henne som "besynnerlig" om vi varit samtida. Det är någonting med hennes, för mig idag, otidsenliga självförelser och den ständiga inre kampen som stör mig, men också just den synliga svagheten genom sjukdomarna tycks avstötande. Att ställa mig vid sidan av har därför varit enklare än jag först trodde. Men jag känner igen mig i hennes djupa längtan och tror att ett sådant genomgripande begär efter Gud är en av vår tids stora brister. Så, Linnea, för vår längtans skull..!

2. biografi.

2.1. Uppväxt och familj.

Linnea Hofgren föds år 1868 som det sista barnet i en syskonskara på åtta. Familjen Hofgren, som bor i Stockholm, har det förmodligen gott ställt, enligt Henrik Schager är Hofgren av "rätt förnämlig släkt".¹⁷ Inför hennes födelse genomgår Hofgrens mamma Josefine Amalia (f.1826) både "yttre och inre lidanden" och kommer därför att kalla sin yngsta dotter för "sin smärtas barn".¹⁸ Hon lovar barnet åt Gud och tar dennas kristna fostran på stort allvar. Hofgrens mor får en fortsatt central roll inledningsvis i den självbiografiska skildringen; dess inledande mening är förklaringen "Min moder var en kristen" och efterkommande sidor beskriver relationen mellan mor och dotter. Modern är på samma gång lärarinna, förtrogen vän och lekkamrat för den stillsamma flickan. Just den kristna fostran tas på stort allvar och Hofgren förklarar att modern tillämpar bibelbudet att "tala med sina barn om Herren" genom att varje dag läsa ur Bibeln och varje söndag, då de inte besöker den allmänna gudstjänsten, samla dem omkring ordet och söka "väcka vår kärlek till Frälsaren, samt att uppföda oss i tukt och Herrens förmaning."¹⁹ Hennes pedagogik blir ibland handgriplig då hon genom åga tycker sig göra en poäng om vikten att lyda. En gång, berättas det, tar hon med sig dottern till två hem, ett förmöget och ett enkelt, för att gestalta det kristna livets dyrbara värde. Poängen är naturligtvis att den som inte äger "skatternas skatt" är olycklig trots sitt materiella överflöd. Även sedelärande berättelser används som pedagogisk metod, där modern genom att måla upp skildringar av vägar, öden osv låter sin dotter själv välja vilket avslut som är att föredra. Vid rätt svar blir modern mycket glad. Moderns gärning beskrivs med vördnad och likaså hennes böneliv. Det modern ser som "lösen för sitt liv", ett bibelord som får förstås som en livsuttolkande nyckel, är "min nåd är dig nog" – ord som senare även ska dyka upp i Linnea Hofgrens liv.

Den andra självbiografien "GF" saknar denna djupgående skildring av modersrelationen. Däremot återberättas en annan nyckel till Hofgrens självförståelse och till det särskilda bandet hon hade till sin mamma. Hon skriver: "Det är troligt att jag blivit född med förnimmelseförmåga, ty min moder hade sådan – dels syner och uppenbarelser i det himmelska, dels av djävulens person, och en gång då jag var 7 år såg även jag djävulen då han kom och tog i min bädd, och mamma ropade till honom: 'rör icke vid mitt barn, mitt lilla, sjuka barn!' och på knä bad hon bönen Fader vår och bjöd fienden vika".²⁰ Hofgren anser alltså att hon efter mamman fått ärva en visionär förmåga.

Då Linnea Hofgren ska börja skolan insjuknar modern och förblir sängliggande till sin död. Även här får hon visioner av den himmel som väntar henne och hon längtar efter att möta "sin brudgum". Det sista som binder henne till livet är hennes barn men till sist får hon säga: "nu har jag inga barn mer på jorden, ty jag har lagt dem alla på Herren, och han skall draga försorg om dem; genom lidande skall han draga dem alla till sig och genom

---

17 Ljungman (1984), s.35.

18 SD s.1.

19 SD, s.1.

20 GF, s.15.

hans barmhärtighet skola 'så många böners barn icke gå förlorade'.²¹ Dessa ord bär Linnea Hofgren med sig i livet. Modern dör i mars 1876 två dagar efter att hennes yngsta dotter fyllt åtta år. Hofgren skriver: "Minnet av denna älskande moder var sedan alltjämt såsom ett finger, som pekade på Jesus."²²

Något som präglar Linnea Hofgrens liv är sjukdomarna hon tidigt får möta. När hon är i skolåldern förs hon "av Herren in i lidandets skola", hon drabbas av en reumatisk feber – en då vanlig barnsjukdom i Sverige – blir sängliggande, orörlig och lider av häftiga plågor.²³ I två år är hon fast i sin säng, det första halvåret hemma jämsides sin döende mamma, sedan på sjukhus. På grund av detta kan hon inte börja skolan som tänkt och hon får inte heller någon längre utbildning. Konfirmationsläsning påbörjar hon inte förrän vid 18 års ålder. En passage i dagboken från 1884 handlar om hur en släkting vill låta behandla Hofgren av en läkare "B-s" för att hon ska återfå förmågan att gå. Behandlingen syns till en början misslyckad men Hofgren får av den pastor hon bor hos rådet, att om hon dagligen ber Gud om att bli frisk, skall hon bli det. Själv hade hon ingen önskan om att bli frisk, skriver hon, men hennes pappa hade hopp därom. Efter ett år kunde hon åter stödja på benen och gå med hjälp av en krycka.²⁴ Linnea Hofgrens kropp var märkt av sjukdom resten av livet. En yttre beskrivning av henne som vuxen, genom Henrik Schager, lyder: "Stofthyddan var halvt förkrympen genom engelska sjukan. Hon kunde ta sig fram blott med hjälp av en krycka. Ryggen var sned och hon var knappt större än ett barn. Man fäste sig vid de stora uttrycksfulla ögonen."²⁵

Efter att modern dött känner sig den åttaåriga Linnea Hofgren ensam i sin strävan att vara kristen. På sjukhuset tvingas hon av inre maning att i sitt hjärta be "Fader vår" och "Gud, som haver barnen kär" och upplever då "att min lycka vilade i Guds händer."²⁶ En sköterska lär henne några psalmer av den amerikanske sångevangelisten Ira David Sankey vilka ger henne tröst. När hon tänker på att Jesus älskar henne kan hon bättre uthärda sitt lidande, förklarar hon. En reflektion från den återgivande skribenten är även att hon senare, trots att hon inte kunde anat det då, skulle få tacka för nåden att genom sjukdom bli tagen avsidet.²⁷ Åren 1886-1887 går Linnea Hofgren i konfirmationsläsning och det är här självbiografen GF tar vid. Kanske ser hon det som en avgörande tid för ett liv där Jesus är hennes vän och hon får vara en lärjunge, som hon själv uttrycker det.²⁸ Hon skriver att hon älskar det ord som var heligt för hennes uppfattning och att hennes tankar var som i Sv. Ps 352, en psalm som benämns "för nattvardsungdom" i Psalmboken från 1819.²⁹ Vid konfirmationen lämnar Hofgren sitt hjärtas innersta längtan till Herren, sina löften och sin

---

21 SD, s.7-8.

22 SD, s.8.

23 SD, s.7.

24 SD, s.10.

25 Ljungman (1984), s.35.

26 SD, s.9.

27 SD, s.9.

28 GF, s.2.

29 Psalmen inleds: "Kom, o Jesu! Väck mitt sinne, Och bered mig med ditt ord, Till den stund, som snart är inne, Då jag framgår till ditt bord. Ack! Det bordet, dit du stiger, Kärleksfull från himlen ner, och till salighet inviger Den, som dig sitt hjärta ger." Den svenska psalmboken, år 1819, nr.352.

tro. Trots att hon enligt den ena självbiografen, känner att hon inte är färdig att möta Herren som lärjunge vid hans bord – ”ty ingen hjärteförändring med mig hade skett” – går hon i förtröstan på att hon ändå får komma som hon är fram till den efterföljande nattvarden.³⁰ Där upplever hon Guds närvaro, och sedan hur ”Jesu Kristi dyrbara blod var förnimbart i mitt inre under 3 månader”.³¹ För att ”hålla sin ande samlad inåt” slår hon regelbundet upp en liten bok med ”Tankar på vägen” men upplever att det kristna livet inte var vad hon trodde utan skulle fortsätta innebära en stor inre kamp.

Hofgren slussas mellan olika boenden; efter sjukhusvistelsen bor hon två år i sin broders hem, hon flyttas vidare till en pastor M-s och lever sedan tillsammans med sin pappa och åtminstone en av sina systrar, Rosa, vilka beskrivs som icketroende. Om fadern Fredrik Willgodt Hofgren (f.1824) skriver Hofgren att han ”levde endast för oss och ville oss så väl” medan hon själv och hennes syster gjorde honom bedrövad genom olydnad och sina ”fåfängliga drömmar.”³² Hans plötsliga död den 9 april 1892 blir ett hårt slag för den yngsta dottern, då 24 år gammal. Fadern drabbas av hjärnblödning när han vid hemkomsten en kväll står och låser upp porten. ”Alltså förbi! Ett människoliv slutat!” utbrister Hofgren.³³ Hon och systemen hade redan gått till vila och blir som förstenede när pappan bärs in i hemmet. Ännu ett par timmar har han kvar att leva, dock ”utan sans”, och han dör i deras armar. Systemen springer efter en läkare eftersom de tror att deras pappa håller på att kvävas, och denne kan konstatera dödsfallet. Tiden av ovisshet över vad som hänt fadern och hur det skulle bli sedan bryter ner Hofgrens nervsystem, skriver hon i den ena självbiografen (SD); i den andra (GF) känner hon nu som om även hon skulle ”få gå in i evigheten.”³⁴ Hon är förkrossad över att de aldrig fick möjlighet att be ”det hjärta som klappat så varmt för dem” om förlåtelse för sin olydnad, att de inte varit vad de borde och för att pappan den sista tiden fått möta många motgångar, och hon är ovisst om han i sitt inre fått möta Guds kärlek. För Hofgren tycks nu hennes eget liv endast vara fåfänglighet; ”vad hade jag att bygga på, om mitt liv skulle sluta lika plötsligt som min faders?” frågar hon sig.³⁵ Psalmerna 451 från v.3, 245 och 246 i Svenska psalmboken blir ord för ord en tröst. Även en predikan över ett bibelord i Syraks bok, om att vi inte vet något om Guds tid, ger Hofgren ytterligare vägledning.

Nu är Linnea Hofgren och hennes syster lämnade åt sig själva och åt varandra. De går varje söndag till kyrkan och systemen Rosa blir som förvandlad och lämnar sig i Guds hand. Hon blir som en moder för Linnea, förklaras det, och strävar efter att ordna med ett gemensamt hem åt de båda. De vill båda försöka tjäna ihop pengar till sitt uppehälle. Här kan det vara på sin plats att skriva något om Hofgrens vardagliga sysselsättning. För att få pengar i detta läge arbetade systemen med skrivning och Hofgren med märkning.³⁶ Flera år

---

30 SD, s.11.

31 GF, s.3.

32 SD, s.12.

33 SD, s.13.

34 GF, s.7.

35 SD, s.13.

36 SD, s.16. Märkning syftar troligtvis på en sorts handarbete, att brodera monogram på textilier. Att Linnea Hofgren skulle vara glasmålare, vilket står i en del psalmböckers författarregister, stämmer sannolikt inte.

senare tar hennes egna skrivuppgifter vid, inledningsvis i form av renskrivning. Henrik Schager kommenterar rörande att "stor hjälp för sitt inre liv hade hon av den kristna mystikens böcker och hon gjorde med sin förkrympta hand de vackraste utdrag ur sådant som blivit henne kärt."³⁷ Även Ulrika Ljungman berättar att Hofgrens yttre tjänst bestod i av- och renskrivning med "hennes vackra, drivna textning": "det var klostrens gamla uppgift att pränta ned Gudsord, som blev hennes."³⁸ I brevväxlingen mellan Hjalmar Ekström och Carl August Flodberg om Linnea Hofgren, några år efter hennes död, nämns bl.a. de arbetsuppgifter som fick vara dem till glädje. Här med Flodbergs ord:

Det glädde mig mycket då du talade om Linnea, om hur du fått förnimma henne i Anden. Jag kan ej med pennan uttrycka mig: en inre glädje då hon förnimmes i det inre. Vilken blindlykta sådana själar är, för de flesta, för Guds folk. Det är en sanning som det står i Joh. Upp. 14:13: "Deras gärningar följa dem efter." Tänk vad hennes sånger får tala. Och det myckna hon skrivit av utav Böhme, Colin, Mme Guyon. Jag har det mesta kvar av hennes avskrifter. Hon sade att jag skulle ta reda på hennes böcker. Jag har givit en del åt sådana som har förstått att sätta värde på dem. Mia är klen och lider av ledgångsreumatism, men Herren i sin godhet har givit mig henne i ersättning för Linnea. Hon skriver mycket åt mig.³⁹

Förmodligen var Linnea Hofgrens förmåga att lönearbeta mycket begränsad och förutom renskrivningen och sitt egna författande var det bönen som blev hennes huvudsakliga uppgift, något som vi ska återkomma till.

2.2. KFUK

I maj 1895 kommer systrarna i kontakt med Kristliga Föreningen av Unga Kvinnor, KFUK. Denna kommer att bli betydelsefull för de båda. Det är Rosa som tar med Linnea till Centralföreningen och de finner genast vänskap och andlig vägledning hos föreningens ordförande Anna Roos. Hofgren skriver: "Min själ kände sig så dragen genom den kärlek, som mötte mig i frk. R-s förkunnelse av ordet och den innerlighet i bön och umgänge, som rådde."⁴⁰ KFUK hade då funnits i Stockholm i drygt tio år och Roos hade varit kvinnoföreningens ordförande sedan 1892. Hon satt kvar på posten till 1916 och kom att få stor betydelse för flera kvinnor, bland dem Linnea Hofgren, som själasörjare och andlig vägledare.⁴¹ Anna Roos beskrivs som bibelkunnig och en god talare – ofta var det hon som ledde bibelstudier och andakter. Hennes personlighet sades präglas av innerlighet, andlig längtan och mystik, men hon kunde också visa bristfälligt omdöme och vara alltför lättimponerad. KFUK:s verksamhet bestod bland annat av bibelklasser, språkstudier, hantverk och diskussioner kring aktuella ämnen som sociala problem, konst och litteratur. Ett exempel på detta är de lördagsmöten som tidigt hölls för fabriksarbetande kvinnor på Kungsholmen – med sömnad, högläsning, kaffedrickning och aftonbön.⁴² Man ville gå

---

37 Ljungman (1984), s.35.

38 Ljungman (1984), s.47.

39 Alltså Maria "Mia" Larsson. Ljungman (1984), s.75.

40 SD, s.17.

41 T.ex: "Det var en svår stund, men jag hade ingen ro förr än jag fått bekänna inför Frk R., huru jag såg mig själv. Hon tog emot mig med kärlek[...]" SD, s.25.

42 Anna M Roos, <http://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/6830>, Svenskt biografiskt lexikon (art av Hjördis Levin), hämtad

samtidens unga kvinnors behov och utveckling till mötes. Verksamheten hade ett tvåfaldigt syfte; dels att unga kvinnor skulle danas till goda kristna karaktärer och dels att engagera dem socialt. En viktig del av verksamheten var de olika hem och gårdar man bjöd in kvinnor till under en begränsad period, till exempel under sommaren. Hofgren tar del av flera sådana vistelser på sommarhemmen och man förstår att dessa besök haft stor betydelse för henne.

Innan systrarna blir medlemmar i föreningen tvekar Hofgren då hon ställs inför avgörandet att våga bekänna inför släkt och vänner att hon är troende och "bära smädesnamnet", dvs "läsare". Innan hade hon inte velat erkänna annat än "stadskyrkan" (sic).⁴³ Men ett bibelstudium med fröken Roos över Jes 50:5-6 ("Herren, Herren har öppnat mitt öra, och jag har ej varit ohörsam och icke dragit mig tillbaka") leder henne framåt. Hon upplever att hon befrias från bundenhet till yttre former och att alla Guds älskade barn är en enda stor syskonskara, oavsett samfund.

Vid samma tid, augusti 1895, har Hofgren en kväll sällskap från KFUK med en lärarinna från Hedemora, Hedvig Östling, som hon hade lärt känna vid det stora folkskoleläraremötet för alla Nordens länder i Blasieholmskyrkan 1895. De talar om kallelsen. Hedvig Östling säger med hänförelse: "Jag vet blott, att när Herren kallar, då måste man helt enkelt!" och Hofgren skriver att detta "kärlekens måste" tränger in som en blixtnedslag genom hennes varelse och att "Herrens stråle ifrån himmelen trängde genom mitt innersta och det varldt likasom 'helig mark' under mina fötter och intrycket: Så skulle mitt överlämnande vara".⁴⁴ Så när hon kommer hem till sin kammare överlämnar hon sig under bön och syndabekännelse till Gud. Överlåtelsehandlingen följs av en stark känsla av Guds närvaro, som beskrivs nedan. Här ges även exempel på hur de två självbiografierna skiljer sig åt, då de tydligt beskriver samma händelse.

då kom liv i ett ögonblick ifrån höjden i hjärtat, min ande kom likasom i himmelen och himmelen ned i min ande och över mig såg jag i blodets färg ordet Frälst med stora bokstäver av ljus.⁴⁵

Och i den andra biografien:

då blev i ett nu min själ förflyttad in i himmelen, himlen sänkte sig ned i min själ, och vad jag förut haft liksom i huvudet blev förflyttat till hjärtat; jag hörde min Frälsare tala till mig, och över mig såg jag det ordet "frälst" med stora bokstäver.⁴⁶

Efter denna händelse skriver Hofgren att hon är mer frimodig om sin tro inför vänner men hon erfar fortsatt en inre brottningsångest. System Rosa är nedstämd och slutar äta. Hon hade genomgått en operation efter en sjukdom och detta hade i kombination med

---

2014-10-29.

43 GF, s.8.

44 GF, s.9-10.

45 GF, s.10.

46 SD, s.18.

överansträngning gjort så att "blodet steg åt huvudet på henne." Hofgren vill först inte tro diagnosen, att den älskade systemen håller på att förlora sitt förstånd. "Jag hade en gång sagt, att ingenting annat än döden skulle skilja oss åt, ack nu kom Herren mig att önska att skilja mig från min syster, ty jag kände ansvaret så stort, då hon ej ville sköta sig, utan blev allt sämre", konstaterar hon.⁴⁷ Rosa flyttas till en familj i Uppsalatrakten och senare vidare till Samariterhemmet. Under tiden bor en vän hos Linnea. KFUK blir ett viktigt nätverk för Hofgren, hon deltar vid föreningens första konferens 1896 då den evangeliska helgelseförkunnaren Jessie Penn Lewis talar "om full frälsning" till hennes hjärta.⁴⁸ Sommaren 1896 är hon på KFUK:s sommarhem Sätravik utanför Södertälje. Hon är svag både till både kropp och själ men Fröken Roos är henne till hjälp och uppmuntran och hon kan styrkt återvända till staden när hösten närmar sig. En passage från sommaren låter såhär: "En gång kändes det mycket svårt för mig, som var nervsjuk, att be tillsammans med och mottaga hjälp av en person, som talade mycket och var orolig i sitt sätt o.s.v., men då jag sade ett par ord om detta till den, som jag visste ville mig allra mest väl, frk R, sade hon: 'L-a skall vara så tacksam, så tacksam.'⁴⁹

Tillbaka i hemmet har Hofgren inte längre någon som kan ta hand om henne, men ser det som ett gudsingripande då personer sänds i hennes väg för att bistå med tillfällig hjälp. Till sist måste hon ändå upplåta sitt hem eftersom hon inte är i skick att bo kvar ensam. Hon blir istället inackorderad i januari 1897 hos en fru B.v R-s (vilket också är hennes nuvarande hem då hon skriver denna självbiografi, SD).⁵⁰ I juli åker hon till Edesta vilohem i Södermanland, under regi av Ulla Scharp. Hennes kroppshydda är åter klen och hennes ande törstig. Vid en andaktsstund i skogen uppmanar fröken Scharp de unga att ta emot konungen, Jesus, i sitt inre och de stora orden gläder Hofgren för det är detta hon längtar efter, skriver hon.⁵¹ Den stilla och ljuvliga sommaren övergår i höst och hon uppfylls åter av anfäktelser och kval, särskilt om nätterna då hon drömmer "sönderskärande" drömmar och ser uppskakande syner. Under dessa "Getsemane-nätter" utstår hon lidanden som hon "ej kunde yppa för någon i sin helhet", men genom Anna Roos får hon stöd. De förstår nattens kamper utifrån 2 Korinthierbrevets tolfte kapitel: "[jag har] fått en tagg som sticker mig, en ängel från Satan som misshandlar [kindpustar i 1814:s upplaga] mig."⁵² Och till kraft att uthärda detta den efterföljande versen: "Min nåd är dig nog, ty min kraft fullkomnas i svaghet" – samma lösenord som gavs modern. I sex-sju år återkommer anfällen på nätterna.

Annars fortlöper engagemanget i KFUK där hon får hjälpa till med barnen i ungdomsgrenen en gång i veckan. Hon går även med i Vita bandet, den kvinnliga nykterhetsföreningen som nyss hade bildats i Sverige. Men en annan syster till Hofgren

---

47 SD, s.23.

48 SD, s.24.

49 SD, s.24.

50 Enligt Ulrika Ljungman är det däremot hos en fru v.Köhler Hofgren hon blir inackorderad. Två nära släktingar hade ordnat en liten pension till henne som gjorde henne oberoende och som räckte till helackordering hos v.Köhler.

Ljungman (1984), s.44-45.

51 GF, s.13.

52 GF, s.13.

kritiserar hennes engagemang och menar att det är alltför utåtvänt, samtidigt som hon drabbas av en allvarlig och smärtsam ischias, vilken gör henne isolerad och orörlig. Hon läser "Kärlekens kraft" av Otto Stockmayer, en tysk evangelist, och grips djupt av orden "Kristna äro korsfästa, eller de äro icke kristna."⁵³ Den brännande frågan blir: är hon korsfäst eller inte? Hon tillbringar nästa sommar 1898 på Talludden, ett annat av KFUK:s sommarhem, där hon letar efter tillfällen och platser att vara ensam med Gud, det som hon längtar efter. Hon skriver: "fann en sådan vid ett litet klipputsprång med en avsats att sitta på. O, vad jag fröjdade mig och tackade Gud. Men ack, en dag upptäcktes jag då av hela skaran ungdom, som kom från skogen, och då kunde jag ej vara säker där vidare, utan fick nu vänja mig vid att i mitt rum (som låg intill köket, där unga tjänsteflickor, ej troende, mycket pratade och skämtade) förrätta min bön."⁵⁴

2.3. Kallelse.

1899 ingår med häftig värk, Linnea Hofgren "ligger som på sträckbänk." Hon skriver en sång om sina erfarenheter – "Tack, o Herre, för det ordet: jag är alla dagar när."⁵⁵ I april får hon tillsammans med en annan sjuk motta nattvard. Prästen talar om hur man en gång ska bli frisk och fri från alla sorger i himlen, men det var "intet" för Hofgren; hennes själ "hade ett djupare behov" – efter ett fullare liv.⁵⁶ Ännu en sommar tillbringas hos KFUK. Hennes djupa trånad efter Jesus, "efter ett personligt möte, att sammansmäla med honom" som hon själv beskriver den, för henne in i ett underligt tillstånd. Hon känner sig hård och kall, som en "avfalling".⁵⁷ Genom fröken Roos får hon den lilla skriften "Vägen till livet i Gud" av Penn Lewis, och hon finner på åttonde sidan en förklaring till sitt tillstånd; det är vägen till Gud hon befinner sig på. En vän till Hofgren som hade förstått och delat hennes längtan går bort under sommaren. Sista dagen hon levde hade hon talat uppmuntrande till Hofgren om att "se på Jesus", glömma sig själv och be för de unga som kom till sommarhemmet.⁵⁸ Emy Åström, en vän som var lärarinna, hade av Anna Bäckman fått låna boken "Bönen" skriven av Madame Guyon, den franska mystikern, och de läser boken tillsammans i stillhet. Det som beskrivs i boken väcker Hofgrens nyfikenhet. Det är denna "enkla barnaväg" hon vill beträda – att be inåt. Hon gör försök men misslyckas.

Gud välkomnar Hofgren hem till hennes kammare och senare på hösten sitter hon i bön tungt lutad mot soffan. Hon märker att även hennes själ "kom i vilande ställning inåt, och den inre bönen vardt mig skänkt."⁵⁹ Det blir klart för henne att allt hänger på ordet "är"; hon är i den korsfäste Kristus och den korsfäste Kristus är hon. En tanke, ett evangelium, som blir befast genom en predikan av Tiseliuss i Florakyrkan: "där hänger du."⁶⁰ Under

---

53 GF, s.16.

54 SD, s.30. I ett nummer av tidningen Idun beskrivs vistelsen på KFUK:s sommarhem Talludden med andra ögon http://www.ub.gu.se/fastalaban/erez/kvinnohistoriska/tidskrifter/idun/1899/pdf/1899_63.pdf hämtad 2014-10-31.

55 Ur sången: "Tack, o Herre, för det ordet: 'Jag är alla dagar när'. Tack, att du i alla skiften både mig och bördan bär! Tack, att heta smältningugnen aldrig bliva kan för het! Ty ditt fadersöga vakar, och den rätta stund du vet." Schager (1925), nr.263.

56 SD, s.32.

57 SD, s.35.

58 GF, s.17.

59 GF, s.18.

60 GF, s.20.

hösten bär tant v. Köhler "små smulor" till Linnea Hofgren som inte är förmögen att gå, av det hon minns från möten i en sal på den närliggande Västmannagatan vilken hon brukar besöka. Det är Henrik Schager som bjuder, han är ett "Guds talrör" genom vilket förkunnelsen om den levande vägen når dem. Hofgren känner att det är detta hon längtar efter: "Korset var för mig det dyrbaraste, och det lilla sånghäftet 'Det fördolda livet' var mitt dagliga bröd och min glädje."⁶¹ Så kommer den 24 oktober 1899, "en välsignad dag!", och den händelse som jag beskrivit i uppsatsens inledning – Linnea Hofgren får sin livskallelse. Jag låter henne själv återge omständigheterna:

Jag hade redan förut gått till nattvarden tillsammans med en sjuk granne, i tron mottagit Kristi lekamen och blod, i tro att Han ville i mig innebo såsom Konung. Detta stod utanför min känsla men jag fick erfa dess kraft. Den 24 på morgonen, då jag sjönk ned inför Herren, blev jag medveten om att Kristus uppfyllde hela min varelse. En annan stund under f.m. ville jag överlämna mig till tjänst om han kunde använda mig på något sätt fast jag var ofärdig – jag hade frihet och fick disponera över min tid.⁶²

Hon frågar uppriktigt: Herre, vad vill du att jag ska göra? och svaret blixtrar till i henne. "Du är kallad till bön." Det är inte de verk som är synliga för andra människor hon ska söka eller utföra, utan hon, Linnea Hofgren ska vara till för Gud i bön.⁶³ Hon ska inte, liksom andra, söka eller utföra en bestämd daglig sysselsättning utan Gud ska ge henne en uppgift för handen dag för dag. Hon ska inte vandra inför människors ansikten utan inför Guds ansikte i sitt inre. Det blir hennes kallelse.

"O Herre, giv mig även ett personligt bibelord, att du kallat mig till detta!" ber Hofgren som svar.⁶⁴ I bön läser hon i sin bibel och ögonen faller på 2 Krönikeboken 29:11: "Er har Herren utvalt till att göra tjänst inför honom, att vara hans tjänare och att tända rökelse." De orden ser hon som en bekräftelse på det förbund Gud just ingått med henne.

2.4. Flodbergskretsen.

Samma kväll, den 24 oktober 1899, kan Linnea Hofgren för första gången gå ut sedan hon blivit bättre efter ischiasen. Henrik Schager ska tala i salen på Västmannagatan. Schager, som är tulltjänsteman (och därför benämns "notarien" av Hofgren) och visskrivare, kallas Sabbatens sångare. "I mitt intet jag funnit mitt allt uti Dig. Det är sabbat hos Sabbatens Gud" skaldade han".⁶⁵ Schager hade en viktig inverkan på Linnea Hofgren; han var ett "talrör" mellan henne och Gud, genom hans ord kunde hon höra "den levande vägen i Ordet" förkunnas. Även på Västmannagatan sker något som hon förstår bekräftande av det som just hänt henne – kallelsen till att vara bedjare:

Det var någon som inledde med bön och Herrens Ande kom så kraftigt. Då uppenbarade sig

---

61 GF, s.21. Hofgren syftar på första upplagan av sångboken "Toner från det inre livets värld" utkommen 1895. "Det fördolda livet" var även namnet på en tidskrift på 25 upplagor som Henrik Schager och Hjalmar Ekström gav ut under åren 1924-1926.

62 GF, s.22.

63 SD, s.38.

64 GF, s.23.

65 Ljungman (1984), s.19.

levande Gud för mig, Treenig i sitt väsende för min syn i beskådelsen då jag böjt mig ned, och Herrens namn talade utsägliga ord. Han uppenbarade sig i ett ögonblick för mitt inre. Han uppenbarade sig såsom Kärleken, Trefaldig kärlek och var och en av Personerna ingick sitt förbund med min ande. Hela mitt inre blev förvandlat och Kärleken Jesus steg in i hjärtat och tog det i besittning och i Sin kärlek, satte sig på tronen i Centrum, älskade där och satte hjärtat i älskande förmåga. Aldrig hade jag anat att Han älskade så. Att han var Kärleken, det visste jag, men att det innebar detta, hade jag ej trott om någon hade sagt det. O, att så få känna denna utsägligt underbara Kärlek i sitt inre! Det var i mitt hjärta jag mötte Honom och Han gick icke bort igen, utan stannade där och ville liksom göra sig rikligt hemma där, och detta var något så nytt, så heligt och så direkt till mig. Jag vågade icke tala om det för en enda människa. Jag gav Honom rättighet att vara Kärlek därinne och mitt hjärta gick av sig självt åstad till Honom och älskade och talade därinne med Honom; det var så naturligt och dock så häpnadsväckande, att det var den helige Guden så förtroligt nära.⁶⁶

Henrik Schager fortsätter att tala om bönen, dess uppgift och olika utveckling och Linnea Hofgren tycker att det är som han talar direkt till henne från Gud. Texten han utgår från är Upp 5:8, ”var och en med en harpa och en guldskål fylld med rökelse, som är de heligas böner” - visst hade Herren valt den just åt henne som precis kallats in på bönevägen? frågar hon sig själv i visshet om Guds ömhet i allt.⁶⁷ När hon kommer hem till sig är Gud också där, och hon är så överväldigad att hon inte kan svara på frågan om vad hon tyckte om predikan annat med: ”Jag mötte Gud.”

Det var ingen tillfällighet, skriver Hofgren, Gud ”stannande kvar dag efter dag, vecka efter vecka, och jag fick vara hos Honom.”⁶⁸ Självt förblir Linnea Hofgren i den krets som rör sig kring Henrik Schager, Flodbergskretsen. Denna gemenskap är i sig värd en fördjupning, och eftersom den kom att få särskild betydelse för Hofgren följer här en djupdykning.

Flodbergskretsen var ett nätverk som under 40 år, från början av 1890-talet till 1930-talet, samlades kring läsning av Bibeln och andlig litteratur, talade om tron och efterföljelsen och sjöng tillsammans. Portalgestalt för gruppen var lykttändaren Carl August Flodberg (1848-1933) som var en sådan självklar, samlande auktoritet att gruppen fick bära namn efter honom. Andra tillhörande var bland annat Henrik Schager (1870-1934), Fanny von Otter (1847-1928), Mia Larsson (1871-1935), Betty Björnsson (1878-1967), Emil von Schultz (1861-1940) och Linnea Hofgren. Ulrika Ljungman (1906-2002) som själv hade haft kontakt med Flodbergskretsen sedan 1920-talet, var en lärjunge till Schager och hade Hjalmar Ekström som självavårdare i Helsingborg. Hon är den sist avlidna medlemmen och sammanställde på äldre dagar en minnesskrift över gruppen med titeln ”Gud – intet mer”.

På Köpmangatan 10 i Gamla Stan fanns en lokal, hyrd av ”två fromma skräddarmästare”, som stod till Flodbergskretsen förfogande.⁶⁹ Fanny von Otter, som var föreståndare för Röda Korsets sjuksköterskehem, öppnade sommartid sitt familjegods Östanå i Gränna för

---

66 GF, s.24-26.

67 GF, s.28.

68 GF, s.29.

69 Ljungman (1984), s.13.

kretsens medlemmar och det var också hon som stod bakom lokalen på Västmannagatan.⁷⁰ Det var en överkonfessionell grupp som sågs sporadiskt; flera av medlemmarna bodde inte i Stockholm. Det var inte heller samma människor i nätverket hela perioden, men Ljungman påpekar att decennierna kring sekelskiftet blev för gruppen en särskilt gudshängiven tid med tydlig medvetenhet om sin särart. ”I den här kretsen är vi nästan alla döda” sa Flodberg själv och syftade på författarna till skrifterna man studerade.⁷¹ Flodbergskretsen bestod, till skillnad från den samtida lärda Bergmankretsen, även av människor ur samhällets lägsta skikt. De var enkla människor, lekfolk, som delade en längtan efter en fördjupad tro. Det verkar även ha funnits någon slags diakonal verksamhet kopplad till deras mötesplats på Köpmangatan; Schager beskriver hur man där samlade arbetare från hamnen och bjöd dem på mat och värme för både kroppen och anden. Detta är från åren innan Schager lämnade staden.⁷² I en av Linnea Hofgrens självbiografier återges hur ett tidigt möte med gruppen såg ut:

I Maj 1900 vardt jag av Henrik Schager inbjuden att vara med hos Fröken Fanny v. Otter då några av Jesu vänner där samlades. Det var ousägligt dyrbart dessa möten, då det samtalades över någon text eller lästes något av Madame Guyons dyrbara skrifter, och man enades i stilla bön och sång ur ”Toner från det inte livets värld.”⁷³

I Henrik Schagers självbiografi uppmålas dennes bild av den andliga gemenskapen, och här framkommer särskilt gruppens frihet i förhållande till andra kyrkor och samfund:

Det har alltid varit så, att likartade inre, andliga behov fört människors vägar tillsammans. Någon eller några kristligt mognade anderika personer ha då utgjort den synliga medelpunkten för dessa smärre kretsar, där man sökte ersättning för det, man mer eller mindre saknade i församlingens vidare sammanslutningar. Så var det ock här. Vänner samlades, för vilka just dessa nu nämnda och dylika sanningar blivit omistliga; man önskade utbyta tankar om och fördjupas i dem. Det betydde intet, om man tillhörde någon yttre organisation i övrigt eller icke gjorde det. Man möttes såsom man ville mötas *i Gud* och för att befästas och stärkas i hans gemenskap, oavsett åtskillnad i yttre stånd och bildningsgrad.⁷⁴

En annan ögonvittnesskildring från Schager kan vara av intresse, denna gång med betoning på vad han tänkte sig var gemenskapens funktion:

Så småningom fogade det sig så, att söndagsförmiddagarna blev samlings- och högtidsstunder för sådana som sökte ett fördjupande av sitt kristliga liv och ett rikare inblickande i korsets hemligheter och övriga sanningar, vilka, upphämtade ur skrifternas djupa schakt, framburits alla tider igenom av dem, vilka plägat benämnas mystikerna. Från skilda håll möttes man här för att få erfara, att den är ”salig, som får äta bröd i Guds rike.” Denna verksamhet, som syftade till väckelse och näring för det inre livet, fortgick i all

---

70 Ljungman (1984), s.45.

71 Ljungman (1984), s.11.

72 Schager, Henrik (1987), *En annan väg en den, där många gå: mystikern Henrik Schagers levnadsminnen*, s.32.

73 GF, s.32.

74 Schager (1987), s.27-28.

stillhet under många år. De är icke få, som mottog bestående intryck för livet. Arbetet fortgick utan att göra något buller av sig, utan att verka splittrande eller oroande för de olika församlingsgrupperingarna, och här möttes i endräkt personer av olika stånd och folkklasser. Det förnams något av detta: ”ett hjärta och en själ”.⁷⁵

Brevväxling är särskilt utmärkande för Flodbergskretsens medlemmar, inte minst mellan dem som befann sig på annan ort. Brevet lästes ofta upp för varandra i ett uppbyggligt syfte. Hjalmar Ekström (1885-1962), skomakaren och mystikern från Helsingborg, stod under de senare åren gemenskapen i Gamla stan mycket nära och dem emellan sändes många brev.⁷⁶

Man skulle även kunna likna Flodbergskretsen vid en kristen bokcirkel. Litteraturen som studerades var framförallt kvietistisk mystik men även företrädare för helgelseörelsen och annan pietism omfamnades. Bland de författare som lästes i Flodbergskretsen var Louvigni⁷⁷, Fénelon⁷⁸, Böhme⁷⁹, Madame Guyon⁸⁰, Franciskus av Assisi och broder Lorens⁸¹ de mest älskade. Louvignis bok ”Det fördolda livet med Kristus i Gud” verkar ha fått en särskild funktion i gruppen; genom att den överräcktes från person till person – från

---

75 Schager (1987), s.32-33.

76 Närmare bestämt 4000 bevarade brevsidor, se Geels (1996), s.8.

77 Jean de Bernières-Louvigni, en fransk mystiker och teolog, född i Caën i Normandie 1602. Detaljerad kunskap om hans livshistoria saknas. Louvigni kom från en välbärgad familj och arbetade med finanser – han brukar tituleras som ränkmästare. Hans namn har återfunnits vid grundandet av nästan alla religiösa stiftelser i Caën från denna tid. Ett av Louvignis stora livsverk var att instifta ett brödraskap i Caën – ”de la sainte Abjection” – vilket ungefär betyder ”av den heliga Förnedringen”, vars medlemmar ägnade sig åt de fattigas och sjukas tjänst. Från 1646-1649 byggde han även ett retreatus, kallat l'Ermitage. Där samlades människor som ville ägna sig åt det kontemplativa livet. Eremitaget spelade en viktig roll för det religiösa livet i Frankrike och bidrog till en renässans för katolsk spiritualitet. Här tillbringade Louvigni återstoden av sitt liv. Många människor vände sig till honom för själavård och vägledning, ofta brevledes, vilket också blev hans livsuppgift. Hans anseende gjorde honom till en obestridd ledare för den stora mystiska rörelsen som fanns i Normandie. De flesta av de bevarade breven är från denna tid. Louvigni dog plötsligt den 3:e maj 1659, ”på knä” medan han bad sin kvällsbön. Han gav inte själv ut några litterära verk men skrev ner sina böner – dessa trycktes sedan i boken *l'Intérieur chrétien ou la confirmité intérieure que doivent avoir les chrétiens avec Jésus Christ*. Heurtevent, R (1937), *Bernières-Louvigni, Jean de*, band I, sp.1522-1523.

78 Francois de Salignac de la Mothe-Fénelon (1651-1715), en fransk biskop som drogs in i den ”kvietistiska” kontroversen kring Madame Guyon. Fénelon försvarade Madame Guyon, bl.a. i boken *Explication des maximes des saints sur la vie intérieure*, och ansåg att hon stod i linje med kyrkans mystiska tradition. Lamm, Julia A. (red.) (2013), *The Wiley-Blackwell companion to Christian mysticism*, s.450.

79 Jakob Böhme (1575-1624), en protestantisk mystiker, född nära Görlitz. Böhme var av enkel härkomst och skodde sig som skomakare. Som ung hade Böhme flera mystiska upplevelser som han senare skrev ner, bl.a i boken *Aurora oder Morgenröthe im Anfang*. I hans texter finns inslag av filosofi, teosofi, alkemi och astrologi. Trots att Böhmes skrifter bannlystes av kyrkan fick han stort andligt inflytande. Underhill, Evelyn (1925), *Mystics of the Church*, s.214ff.

80 Jeanne-Marie Bouvier de la Motte Guyon (1648-1717), känd som Madame Guyon. I sitt välbeställda men olyckliga äktenskap där hon blev mor till flera barn, och senare som änka, utvecklade Madame Guyon ett rikt inre liv med fokus på den ständigt pågående bönen. Hon hamnade mitt i den teologiska debatten som rasade i Frankrike kring den så kallade kvietismen. Den kvietistiska andligheten, som snarare var en rörelse än en formell skola, betonade direkt gemenskap med Gud genom passivitet och stillhet, framför dygder och religiösa praktiker. På grund av sina mystiska idéer arresterades Madame Guyon – i åtta år satt hon fängslad i Bastiljen. Efter att hon frikännts ägnade hon de resterande åren av sitt liv åt att i skymundan vara en andlig moder och producerade mycket text, däribland böckerna *Andliga strömmar* och *Bönen eller kort och lätt sätt att be*. Lamm (red.) (2013), s.448-449.

81 Broder Lorens, även känd som Laurent de la Résurrection (1614-1691), född Nicolas Herman. Laurent var en tidigare soldat som anslutit sig som lekman till karmeliterna i Paris där han tjänade i klostrets kök och som dess sandalmakare. Många besökte honom för att få andliga råd, bl.a. biskop Fénelon. Hans undervisning utgörs av brev, självbiografiska anteckningar och skriften *L'expérience de la présence de Dieu*, en träning i en slags mindfulness – en medvetenhet om Guds närvaro i alla ting och alla handlingar. Lamm (red.) (2013), s.448.

Flodberg till Schager, från Schager till Ekström – blev den en förmedlare av en ”mystik succession”.⁸² Skrifterna lästes som ett sätt att umgås med likar – för att lära sig av deras liv, ta del av råd och erfarenheter och som en medhjälpare i tider av mörker. Flodbergskretsen är ur ekumeniskt hänseende särskilt intressant – deras kristendomstolkning är i ett evangeliskt-lutherskt statskyrkosverige en brygga mellan pietistisk-evangeliska väckelsegrupper och den mystiska traditionen. ”Det finns varken katoliker eller lutheraner eller några andra 'iker' eller 'aner', det finns bara Guds små barn” sade man.⁸³ Ulrika Ljungman kallar gruppen för ”mystikens infödingar”, talande dess hemlandsspråk men med en särskild dialekt – ”Gudstillvänd, troskyldig och rikligen uppblandad med 1700-talsvändningar”.⁸⁴ Några samtida som fick inflytande på Flodbergskretsen var helgelseförbundsprofilen Emil Gustafson, pastor N.P Wetterlund och hans bok ”Andens lag” och vandrarpästen David Petander kring vilken man slöt upp under dennes besök i Stockholm. Bland Petanders vänner tillkom sedan en del nya medlemmar till kretsen.⁸⁵ Sammanfattningsvis är orden ”Gud – och intet mer” de som avslöjar mest om kretsen och dess andlighet. Hos både Flodberg och Ekström var dessa ord skrivna på väggen i deras hem, omgärdade av bilder och böcker av mystiker och helgon.⁸⁶

När Linnea Hofgren först kommer i kontakt med Henrik Schager träffas den gemensamma vänkretsen på Västmannagatan (”under en gårdsplan med ljustak”)⁸⁷, genom Fanny von Otters kontakter. Dessa möten stillar Hofgrens hunger, här får hon den andliga mat hon saknat och så ofta hälsan tillåter vill hon ta del av dessa möten. Andra tillställningar, som intressanta och allmännyttiga föredrag på KFUK, tycks henne nu tröttsamma och hon är glad när de är slut så hon kan gå ensam och lyssna till rösten i sitt inre.⁸⁸ Hofgren skattar både ensamheten och gemenskapen som värdefull och viktig för hennes andliga utveckling. På ett ställe skriver hon: ”Aldrig kan jag nog tacka Gud, att han förde mig in i den lilla krets, där man av allt hjärta vill hålla sig till Herren och vara överlåten åt hans heliga vilja. Ja, Gud vare tack för all överflödande nåd!”.⁸⁹ Samtidigt som hon så djupt värdesätter de ord som utbyts i gemenskapen och som hennes själ frossar i, upplever hon att hon manas till avskildhet och aktsamhet i sitt umgänge, att inte tala mer än nödvändigt och att till och med undvika vacker musik som tränger in det inre rummet.⁹⁰ Tidigare hade hon varit en skämtsam och livlig person men för att kunna ”vandra i Anden” känner hon sig tvungen att ändra beteende till en mer allvarsam hållning. En vän i ensamheten blir den tyske, andliga vägledaren från 1700-talet, Gerhard Tersteegen och dennes andliga brev. En annan bok som blir avgörande för Linnea Hofgren, liksom för fler i hennes vänkrets, är ”Det fördolda livet med Kristus i Gud” av Jean de Bernières-Louvigni.

---

82 Ljungman (1984), s.11.

83 Ljungman (1984), s.8.

84 Ljungman (1984), s.49.

85 Ljungman (1984), s.13.

86 Ljungman (1984), s.8.

87 Ljungman (1984), s.35.

88 GF, s.29-30.

89 SD, s.42.

90 GF, s.30.

I juni 1900 går Hofgren över golvet hemma och får då stilla ta emot något av innebörden i det bibelord som säger: Såsom levande Fadern har sänt mig och jag lever för Faderns skull, så skall ock den som äter mig leva för min skull (Joh 6:57). Den 20 juni överlämnar hon sig åt Gud under bön och samtal med Henrik Schager, det var "såsom min andes invigning till ett fullare liv." Hon skriver återblickande att hon såg det som en konfirmation, en dopförnyelse, den sortens handling som hon hade behov av ett vittne till.⁹¹ Och vidare får hon genom just boken "Det fördolda livet med Kristus i Gud" "mottaga mycken dyrbar undervisning om den inre vägens och det översinnligas livets kostbarhet. Den var min skatt då jag sedan på sommaren var å K.F.U.K. Sommarhem." På Talludden drar sig Linnea Hofgren undan, har endast behov av att vara med Gud, och blir därför betraktad som besynnerlig av de andra som vistas där, skriver hon.⁹²

2.5. Döden.

Linnea Hofgren lever vidare i överlåtelse, längtan och bön. Annandag jul 1900 beskrivs en händelse som är "outsägligt dyrbar" för hennes hjärta. Hofgren och hennes vänner träffas och det hon kallar det Gudomliga väsendet uppenbarar sig "i beskådelsen" i sitt "Gudoms Ljus och klarhet."⁹³ De samtalar om den lästa texten i Höga visan och Henrik Schager talar över en vers därur: "Min vän vilar i min barm", och läser den 58 sången i Tersteegens andliga sånger som Hofgren tecknar ner i sin dagbok, den var "så outsägligt dyrbar" för hennes inre.⁹⁴ Hon känner att hon måste gå ifrån de andra, hur hon dras med "Kärlekens linor" till Lammet, upp på korset. Även om hon konstaterar att hon vigt sin ande till "ett segerliv" förs hon redan nästa dag in i "en djup prövning" som hon här väljer att inte förklara närmare.⁹⁵

Självbiografin fortsätter med att skriva ut specifika datum "Den 26 mars 1901", "Den 30 augusti 1901", "Den 22.11.1901", "Den 24 Febr.1902" men det är inte längre några yttre omständigheter det handlar om utan Guds tilltal i hennes inre, Guds handlande med hennes inre. Ett exempel är från februari 1902. Då får Linnea Hofgren "intrycket" som hon kallar de bilder och tilltal hon tar emot: "Anden och vattnet och Blodet – och de är Tre äro Ett – , och den 28 på natten blev jag korsfäst med Kristus – på spikarna – och dog från mitt liv i varje punkt som Jesus visade på."⁹⁶ Den 14 augusti skriver hon: "Ehuru jag vet att jag dog reelt (sic!) i det som Herren visade mig, fick jag åter och åter genomgå liknande dödsprocesser och införsättas i ett tillstånd av död."⁹⁷ Att dö på detta vis talar t.ex. Louvigny och Guyon om och det är ett framträdande tema i Flodbergskretsen: att dö ifrån sitt eget och de yttre tingen, tills allt uppfylls av det nya livet i Gud, intet mer. Hofgren skriver samtidigt att även om den inre korsfästelse hon genomgått var verklig, och hon åter och

---

91 SD, s.43.

92 GF, s.33.

93 GF, s.39.

94 "O högsta väsen, ljuva ro, nu får jag i Din närhet bo. Ty Dig i mig jag funnit. Hur är du då så nådigt när! Blott in jag vänder, är du där. Mitt hjärta har du vunnit. Ej lag behöver skrivas mig. Att jag skall vända mig till Dig, jag kan ej annat göra. De kärlekskrafter Du berört, och in i själens centrum fört, Dig älskande beröra. [...] En rad är nog. Med hörsamt sinn jag sluter boken, vändes in, och har det sökta funnit." GF, s.39-40.

95 GF, s.41.

96 GF, s.49.

97 GF, s.51.

åter får genomgå liknande dödsprocesser ”och införsättas i ett tillstånd av död” ser hon fram emot den sista ”stora generaldöden” då hennes ande skulle bli helt indragen i Gud.⁹⁸ Efter händelsen i februari får hon besök av Carl August Flodberg som säger, att det som skett henne ”var blott en begynnelse, emedan avgrundsviljans offrande är det första.”⁹⁹

Noteringarna blir kortare och kortare. Vad som händer i Linnea Hofgrens liv vid denna tid är dolt i mörker. Om vi ska tro Henrik Schager och Ulrika Ljungman är det förbönstjänsten som tar allt mer plats. Schager skriver att han personligen fått hjälp i svårigheter genom hennes böneliv och eftersom hon själv var så förtrogen med alla slags inre lidanden ”kunde hon vara kraftverkare som förebedjare för andra.”¹⁰⁰ Enligt Ljungman framgår det av de för tillfället försvunna breven Linnea Hofgren skriver hur hon lever i ständiga förböner, ofta uttryckta med orden: ”Ske din vilja med den... och med den... och med dem.”¹⁰¹ Kanske talar dagbokens tystnad sitt eget språk, att nu har den inre, stilla rösten slutligen överröstat allt annat. Nu är allt bön och ingenting annat är.

Breven tar vid där dagboksanteckningar slutar, 1904. Ett av dem återfinns i Ulrika Ljungmans bok, ett brev från Linnea Hofgren till vännen Fanny von Otter – eller ”min i Herren älskade Moder” som Hofgren adresserar henne. Här berättar hon om vad som händer i sitt liv, hur hon måste lämna sin inackorderingsplats och istället flytta till ett sjukhem, oron över att därför förlora sin dyrbara frihet och avskildhet:

En släkting var uppe i tisdags och frågade mig om jag ville söka in till Stockholms sjukhem, där en friplats – över vilken hennes man äger säga ett ord inför styrelsen – nu blivit ledig. För ett par år sedan frågade hon mig om detta och jag sade ja, men nu kom det överraskande. Genom en pension från denna släkting, jämte en summa från min moster, har jag varit i stånd att betala för mig hos tant v. Köhler, där jag har min lugna lilla vrå och allt så gott. Men då moster dör, faller hennes understöd bort, därför önskar släktingarna att jag gjordes oberoende av växlingar och hade min vård och mitt uppehälle för livstiden. Och då nu detta tillfälle erbjuds, tycker jag mig ej ha rätt att ha någon vilja – utan har lagt saken i Guds hand.

Fröken förstår nog att det var ett och annat som för min känsla bar emot först i detta ombyte, framför allt mistandet av den frihet jag här ägt att vara i ensamhet med min Gud och vara till för Hans räkning genom avskrivning av det kostliga ord Han tillsänder mig – männe detta på den platsen så ostört som här kan få fortfara? Detta kändes svårast att lämna. I början såg jag det såsom ett uppgivande av nästan allt jag ägde, all egendom, egen bekvämlighet mm. Detta var nog överdrivet, men jag känner att det är ett prov och att min vilja inte kan vara till annat än gömd i Guds. Jag är glad att jag slipper välja. Intet kan hända mig som ej är sänt av Gud. *Allt* måste passera genom Honom och mister då sin karaktär av tvång, ty i Honom är ljuvlig frihet. Han har även nu sagt mig: ”Allt som är *ditt*, det kan tagas, men det du verkligen har, det finnes hos Mig i förvar.” Därför är jag glad. Gud skall vara mig lika nära på den platsen som här. Må det bli detta ena: *Gud* – och intet mer.¹⁰²

---

98 GF, s.51.

99 SD, s.59.

100Ljungman (1984), s.37.

101Ljungman (1984), s.47.

102 Ljungman (1984), s.48.

Hofgren tillbringar perioder under somrarna på Östanå utanför Gränna, familjen von Otters residens. På hemmaplan besöker Schager henne i hemmet tills han flyttar från Stockholm till Ystad 1902. Flodberg förblir ett trofast stöd, han "nöter hennes trappor" och håller kontakt genom brevväxling.¹⁰³ Hon trivs, trots sina farhågor, mycket bra på sjukhemmet; Gud ser till hennes behov av stillhet och ordnar en liten bönevrå åt henne och personalen är vänlig. Hon kan fritt ta emot vänner och när hon orkar besöka deras sammankomster. Om vännernas besök skriver hon i ett brev: "Gud ville fröjda mitt hjärta genom att sända hit flera av sina små i kretsen. Han lät oss fröjdas tillsammans över Honom. Man känner att man är ett och får tala hemlandsspråk."¹⁰⁴ Plötsligt lämnar hon sjukhemmet där hon bott de senaste elva åren (1904-1915) och haft det bra, ingen tycks veta på vilka grunder. Hon får rum hos en äldre vän utanför Stockholm (troligtvis Spånga), som sköter om henne till hennes död.¹⁰⁵ Efter 1907 för inte Linnea Hofgren längre dagbok. De sista anteckningarna i självbiografen GF framstår som stötar. I juni 1907: "Jesus. Korset. Gud. Jag är. Kärlekslinorna dig drager. Jag ditt Liv, ditt Centrum är."¹⁰⁶ Och så bokens sista uppslag, från Gränna augusti samma år.

Dödsringningen. "Är ej mer. Är ej mer."

Sjunk ett intet ned i graven!

I mitt offer Jag, Guds Lamm, Mig
ger, och du är förvandlad vorden.

Var från tingens bilder fri!

Se mitt sår – förbliv däri.

Vid hemkomsten i Sept:

"Det återstår av allt i denna tiden enbart ett kors för mig:
på korset får jag vila."¹⁰⁷

Den 27 januari 1921, vid 52 års ålder, tar Linnea Hofgrens liv slut efter några månaders svaghet och sängliggande. Hon blir begravd vid Spånga kyrka. Carl August Flodberg är en av dem som bär hennes kista till sista vilan. Det berättas att han då inser hur mycket av henne som levt för Gud – kistan väger nästan ingenting, som om det legat ett litet barn i den – hans ord är "hon åkte långt in!".¹⁰⁸

2.6. Andra röster om Linnea Hofgren.

För att lära känna Linnea Hofgrens person ytterligare och eftersom det finns så få vittnesskildringar om henne bevarade vill jag här fritt citera tre personer ur Flodbergskretsen som hade någon slags relation till henne, Henrik Schager, Carl August Flodberg och Hjalmar Ekström. Det är vördnadsfulla beskrivningar och visar dels på den respekt som fanns för de döda vännerna och deras minne i gemenskapskretsen, som vi

---

103Ljungman (1984), s.14.

104Ljungman (1984), s.49.

105Ljungman (1984), s.36.

106GF, s.54.

107 GF, s.55. Efter texten är det ritat en blomma, @-}--, även nästa sida avbildar en blomma på ett kors.

108Ljungman (1984), s.50.

också ser i bevarandet av Hofgrens självbiografier, och även toner av deras speciella bildspråk – Linnea är en skön blomma vars lukt gick många förbi och en sällsynt ädelsten i kungakronan. De två senare, Flodberg och Ekström, nämner henne i sin brevväxling några år efter hennes död. Vännen Schager beskriver henne som ödmjuk, stilla och tystlåten; när hon talade var hon eftertänksam och visade på en inre rikedom. Schager skriver:

Denna världen var henne icke värd. Hon gick den också förbi och hade för sin evighetsmänniska intet ställe att här luta sitt huvud till. Mycket blev hon av dem som förstod henne älskad, men fick ock av andra lida genom missförstånd. Såsom en skogslinnea, av Herren själv planterad, växte hon upp på sin egen tuva. Icke alla hade sinnesorgan att uppfånga den doft som utgick från denna tuva. Men nog blev hon hälsad av ljuvlig änglasång, när hennes ande förlossad ingick i sin Herres glädje.¹⁰⁹

Nedanstående är hämtat ur en brevväxling mellan Ekström och Flodberg. Först Carl August Flodberg om Linnea Hofgren från 1927:

Lilla Linnea Hofgren var en djupt fördold själ som få förstod, men en skön blomma i Guds ögon. Jag fick stora skatter genom henne i det fördolda, minnen som lever upp sedan hon gått ur tidslivet. Sådana själar är en blindlykta för många, även för trossyskon.¹¹⁰

Och Hjalmar Ekström svarar:

Du nämnde Linnea Hofgren. Jag såg henne aldrig, ehuru jag gärna velat träffa henne. Då jag frågade efter henne hade hon flyttat ut till landet, men jag fick inte reda på vart. Somliga av hennes sånger är jag mycket glad åt. Jag kände och känner andegemenskap med henne. Säkerligen var och är hon en sällsynt ädelsten i den eviga Kronan, och i det fördolda har hon säkert varit till mycken välsignelse, även om blott få förstod att uppskatta den Guds skönhet som bodde hos henne, medan hon levde här på jorden. Frid och Välsignelse bor omkring henne. Ehuru jag aldrig sett henne med kroppens ögon och blott litet hört om henne, känner jag henne dock levande och nära. Sådana människor som hon uträttar mer för Guds Rike än hundraden som verkar utåt och tyckas göra stora ting för Gud. Guds ljus skall en gång uppenbara de sköna verk som skett i det fördolda. Det är som Tauler säger: Dessa heliga människor göra kristenheten mera gagn på en timme än alla andra på många år.¹¹¹

109Ljungman (1984), s.37.

110Ljungman (1984), s.73.

111Ljungman (1984), s.74.

3. författarskap.

Denna del av undersökningen kommer beröra Linnea Hofgrens författarskap; just det faktum att hon skriver, vilken sorts text hon skriver och vilket sorts språk hon använder. Hofgren lämnar efter sig text – både sådant hon renskrivit efter andra och egenförfattad text. Den text jag haft tillgång till och studerat i denna undersökning är kopior av två självbiografier och sångtexter och det är dessa jag kommer förhålla mig till.

3.1. Självbiografierna.

Att skriva självbiografi är att genom text uttrycka sin syn på sig själv och sin roll i ett visst sammanhang. Självbiografien är en lika mycket dokumenterande som fiktiv genre, en sorts berättelse som återger och konstruerar en persons livshistoria och ett "jag". Självbiografier är i sig inte fiktioner, om man med fiktion menar en roman, men likväl en formad berättelse. Självbiografien är likaså en text som "implicit eller explicit hävdar att språk på något sätt *kan* förmedla något om verkligheten" enligt en definition av litteraturforskaren Eva Haettner.¹¹² Det en slags referentiell text, det vill säga att den refererar till kontexter, tid och rum, och hävdar att det finns goda skäl att tro att språket har ett samband med verkligheten som språket försöker beskriva.¹¹³ Utifrån detta ställer jag nu frågan: varför väljer Linnea Hofgren att skriva självbiografi, inte bara en, utan två?!

Jag tänker mig att självbiografien som form talar. Genom denna finns en möjlighet för Hofgren att formulera sin egen historia, dels för att få en möjlighet att dela ett budskap men också för att förstå och definiera sig själv, sin egen livsberättelse och kanske även identitet. Hos Hofgren märks detta exempelvis i en passage där hon snabbt nämner att hon förs in i en djup prövning "som på ett särskilt sätt ingrep i mitt liv, men jag här ej vill vidröra."¹¹⁴ Detta vittnar om en medvetenhet om vilken slags berättelse som ska skapas, att det inte nödvändigtvis är den historien som säger exakt som det var. Genom att berätta skapas mening; det är inte vad som hänt som blir det viktiga, utan det som utväljs och formuleras. Att berätta skapar självförståelse, både för den som skriver och den som läser – i berättelsen ges nycklar genom särskilda episoder, teman, uttryck osv. som återkommer, utifrån vilka vi tolkar personen. Om Linnea Hofgren hade lämnat efter sig dagböcker istället, eller inte skrivit något alls, hade det sagt något annat om henne. Nu säger självbiografierna: här finns en berättelse, "min berättelse som jag förstår den."

Det som tecknas i Linnea Hofgrens självbiografier är en livsberättelse, från födelsen till tidig medelålder (till år 1904-1907 då Hofgren är 36 respektive 39 år). På samma gång skildras ett inre liv, en inre verklighet. Det är Hofgrens bönerop om natten, uppgörelser med Gud, förmaningar från andra och självförebåelser, nöd och nåd och bibelord till lösen. Allt ifrån en "inre kammare". Texten upplevs ibland, som hon själv uttrycker det, likt ett ständigt löpande i en cirkel. Skiftningarna mellan andlig torka, omvändelse och jubel lugnar sig dock med berättelsens gång. Mot slutet blir hon mer och mer viss om att Gud är

---

112 Haettner Aurelius (1996), s.11.

113 Haettner Aurelius (1996), s.11.

114 GF, s.41.

henne närmare än vad hon själv är och att hon inget annat kan göra än att överlämna sig åt denne Gud. Möjligtvis tonas den egna syndens betydelse och makt ner eftersom hon ser sig själv som död med Kristus. En röd tråd genom berättelsen är just fostran genom kors – yttre lidanden och inre plåga. En annan är en djup längtan, ett begär, efter Gud. Självbiografen innehåller också flera så kallade "intryck" i olika varianter: personliga bilder och tilltal till Hofgren från Gud.

Möjligtvis inspireras hon av andliga författare som skrivit ner sin egen historia, liksom Madame Guyon, Teresa av Avila, Mechthild av Magdeburg m.fl gjort, vilket leder henne att se självbiografen som ett givet medel att förmedla också sitt budskap. Det kan vara intressant att jämföra hur de andra vännerna i den krets som träffades kring Flodberg såg på att skriva sina självbiografier. Vi vet att även Henrik Schager tecknade ner en självbiografi, så Hofgren är inte ensam i sitt sammanhang – men det verkar som dessa två är de enda kända. Flodberg med flera delade med sig av en del biografiska uppgifter i brev medan exempelvis Hjalmar Ekström var mycket medvetet förtegen. Han valde att leva utanför offentligheten där han fann mystikerna som "är mer eller mindre fördolda för sin samtid, för att sedan bli uppenbara till välsignelse för många."¹¹⁵ Ekström menade även att det snarast är överflödigt att skriva böcker, i alla fall inte något man primärt bör ägna sig åt. Personliga brev hade mer direkt inflytande på människor.¹¹⁶

Kanske kan andra historiska exempel på självbiografiskt skrivande hjälpa oss att förstå Hofgren? Från 1600-talet till mitten av 1800-talet dominerade den religiösa självbiografen i Sverige. Just kvinnliga religiösa självbiografier har fått ett eget kapitel i litteraturforskaren Eva Haettner Aurelius avhandling om kvinnliga svenska självbiografier. Det här är en egenartad del av den långa och ofta begränsade traditionen av kvinnligt tal om Gud, och hit sällar sig Linnea Hofgren. Det finns flera handskrivna självbiografier från kvinnor i den svenska herrnhutiska rörelsen bevarade från 1700-talet. Dessa är skrivna med trossyskonen för ögonen. Seden var att vid en herrnhutares begravning läsa upp hans eller hennes levnadslopp, och denna funktion vidgades med tiden.¹¹⁷ Livsskildringarna blev en del av församlingens bibliotek – man kopierade skrifterna, band in dem och sände dem runt till varandra. Skrifternas funktion var att bygga upp och stärka den kristna tron. Detta påminner om Hofgrens självbiografier. Det tycks som Hofgren efter lösa dagboksanteckningar formulerat två skilda översikter av sitt liv, dels yttre omständigheter men främst skildras det inre livet. Självbiografierna återfinns sedan i avskrifter hos människor med koppling till Flodbergskretsen (Oscar Junge, Mia Larsson, Betty Björnsson, Ulrika Ljungman). Vi kan alltså föreställa oss att Hofgrens livsberättelse lästes i hennes krets av vänner som andlig litteratur, eller för att vörda hennes minne, efter hennes död.

I pietismen betonas tron som en stark och personlig känsloupplevelse. Erfarenheten av Gud är i denna tradition huvudsakligen grundad i den egna upplevelsen, därför är det självklart att teckna ner denna. Den existentiella erfarenheten ger trosvisshet och det är det som man

---

115 Geels (1996), s.185.

116 Geels (1996), s.187.

117 Haettner Aurelius (1996), s. 241.

vill förmedla.¹¹⁸ Kännetecknande för pietistiska självbiografier är t.ex att de skildrar kampen mellan tro och otro – de själsliga förloppen ses som en utveckling mot en fullkomlig tro; man betonar moment av omvändelse och beskriver det yttre livet realistiskt då det är ett tecken på Guds verkan – hela livsförloppet och den inre utvecklingen är en helhet.¹¹⁹ Man använder ett språk som den herrnhutiska publiken förstår, och texten genomsyras av fromhet och brudmystik. Språket tillät de obildade 1700-talskvinnorna att skildra det inre landskapet.¹²⁰ Det skrifterna framförallt uttrycker är dialogen mellan kvinnorna och Gud, en dialog som pågår i det inre och endast kan förmedlas av dem.¹²¹ Det språkliga innehållet är en väv av citat från Bibeln, sånger, bildspråk och fromma klyschor. Språket i Linnea Hofgrens texter är bibliskt och fromt, och syftar till att återge de egna gudserfarenheterna. Titlarna på Hofgrens självbiografier är typiskt pietistiska och skvallrar om att författarens avsikt är att visa Guds tecken i det egna livsförloppet.¹²²

Låt oss för en stund jämföra Hofgren med anakoreten Julian av Norwich som levde i sträng avskildhet, helt hängiven bönen, i 1300-talets England. Eremitinstitutionen var vid denna tid välutvecklad och ett accepterat sätt att leva på. Den gav viss prestige och status till både individen och det sammanhang anakoreten befann sig i, många människor vallfärdade till eremiten för att få råd i andliga frågor och förbön. Idag skulle säkerligen en person som på samma sätt valde ensamhet och bön som livsstil ses som socialt missanpassad eller åtminstone en excentrisk karaktär: "besynnerlig" som de kallade Linnea Hofgren. Julian av Norwich lämnade efter sig en bok som främst innehåller sexton visioner av Kristus som hon mottagit men som också berättar om författarens liv, böner och uppenbarelser. Boken finns i två versioner, en kortare, tidig version och en längre version som skrevs efter flera års, tjugo eller mer, bearbetning av händelserna som texten beskriver.¹²³ Boken skildrar de mest intima erfarenheter som Julian gjort i livet: kärleksuppenbarelser i Jesus Kristus. Till dessa finns självbiografiska utsagor knutna till omständigheterna kring de andliga upplevelserna och nedtecknandet av dem. Hon skriver om dem, eftersom hon är övertygad om att dessa visioner inte gavs henne för hennes egen skull – därför har hon inget annat val än att återge dem.¹²⁴ Hon vet att hon, som olärd och kvinna, inte är "rätt" person att undervisa om Gud. Hon skriver även på folkets språk engelska, inte franska eller latin, så att boken ska nå ut till så många som möjligt. Samtidigt talar hon om det som "inte är av denna världen", om det gudomliga. Och det är snarare där som språkförbistringarna infinner sig, precis som hos Linnea Hofgren, särskilt för våra sekulariserade öron. För dagens läsare är det inte språket, främmande för oss genom att härröra från en annan plats eller tid, som anses vara det största hindret, utan ämnet och anspråken på sanning om det oförklarliga – uppenbarelserna av en levande Gud. Grace M. Jantzen, Julian av Norwichkännare, skriver om denna brottning:

118 Haettner Aurelius (1996), s.233.

119 Haettner Aurelius (1996), s.230.

120 Haettner Aurelius, Eva, Larsson, Lisbeth & Sjöblad, Christina (1991). *Kvinnors självbiografier och dagböcker i Sverige 1650-1989: en bibliografi*, s.21.

121 Haettner Aurelius (1996), s.189.

122 Se även *Guds skrivare* av Eva Haettner Aurelius, <http://nordicwomensliterature.net/sv/article/guds-skrivare> hämtad 2014-12-28, religiös självbiografi i Augustinus anda – inslag av psykologisk realism och fokus på människans inre.

123 Jantzen (2000), s.3.

124 Jantzen (2000), s.xii.

What can we then say of the divine? Or is it better to keep silent? Silence, indeed, would play an enormous part in the life of any anchoress in postmodernity. But might it be that the words emerging from it, though quaking, would indeed be of the divine? Can we learn, through 'twenty years and more' of pondering, to let go of our inadequacies and speak our truth?¹²⁵

Varken Julian av Norwich eller Linnea Hofgren kan förbli tysta. Julian av Norwichs intention är inte att berätta om sitt yttre liv utan om det hon ber om och längtar efter, och hur detta blir återsvarat. Hennes berättelse handlar om hur Gud handlat genom henne och i hennes vardag. Samma med Hofgren, det enda syftet hon ger till sina skrifter återfinns i de sista sidorna av den ena självbiografin, där hon skriver:

Dessa drag av min levnad och din kärleks förande med mig ha ju blivit nedskrivna inför ditt ansikte och i känslan av min stora ovärdighet, och vad du skall med dem att göra, o Gud, det vet jag icke – men jag vågar säga, att det är du som haft saken om hand, eljest hade nog ej något blivit skrivet?

Men efter de nu äro till, må du taga dem i din hand och välsigna dem till vad du ämnat dem; finge de blott vara ett litet vittne om din stora barmhärtighet och aldrig svikande trofasthet, så att ett hjärta därigenom komme att ännu mer älska dig, så vore ju kärlekens avsikt vunnen.¹²⁶

Det är alltså med kärlekens avsikt hon skriver. Förutom detta har jag funnit en till kommentar om Hofgrens skrivande, den kommer från Henrik Schager. Enligt honom hade hon känt viss oro över att hennes sånger kom, som om det vore "en annan som förde pennan". Han förstår det som att hon levde "mer i den osynliga än i den synliga världen" men för oss förblir det en gåta.¹²⁷

3.2. Hemlandsspråk.

Att förstå Linnea Hofgren beskriver Ulrika Ljungman som att "vandra på dagsgammal is, bärande Linneas själ på händerna: när som helst kan man trampa igenom – och finna idel oförståelse."¹²⁸ Av samtida anses hon besynnerlig, ett ord hon själv tar till. I efterhand menar några att hon var synsk. Hofgrens visioner och ord påminner om de medeltida klosterystrarna och mystikerna Julian av Norwich, Mechtild av Magdeburg och Elisabeth av Schönau. Hon läste tillsammans med resten av Flodbergskretsens medlemmar böcker av författare som Madame Guyon, Tersteegen och Louvigni. Det mystiska erfarenhets-språket blev deras; "de var mystikens infödingar och hade till och med en egen dialekt" skriver Ulrika Ljungman.¹²⁹ Jag är intresserad av Flodbergskretsens andliga modersmål och hur det blev deras verktyg för kommunikation, inte minst eftersom Linnea Hofgren själv förklarar hur hemma och obegränsad hon upplever att hon är när hon är tillsammans med

---

125 Jantzen (2000), s.xiv.

126 SD, s.64.

127 Ljungman (1984), s.36-37.

128 Ljungman (1984), s.44.

129 Ljungman (1984), s.49.

de andra i kretsen: "Man känner att man är ett och får tala hemlandsspråk."¹³⁰ Vad är då utmärkande för detta hemlandsspråk, och hur ska vi förstå det? Ljungman som själv var väl bekant med Flodbergsgruppens samtalskultur förklarar hur deras mystiska, fromma språk friskt blandades med 1700-talsord från de kära böckerna som lästes. Hon ger exempel på hur det kunde låta: "Man var inte passiv utan 'lidsam' inför Guds verkande. Bönen skulle vara fri från 'egenhet' dvs själviska bevekelsegrunder. Och för att finna 'Gud och intet mer' fick man inte ha begär efter 'kreaturen', vilket inte betydde boskap, som ingen ägde, utan all världens skapade ting."¹³¹ Antoon Geels skriver att Hjalmar Ekströms framväxande mystiska världsbild hade sin bas och växtplats i vänkretsen kring Flodberg och Schager och att denna presenteras med ett gemensamt tal: "I en rik och omfattande korrespondens diskuteras det fördolda livets dramatiska väg, en väg som presenteras i en språkdräkt som är förbluffande homogen och beständig. Brev till Betty Björnsson sträcker sig över en tidsperiod av tre decennier, men trots denna tidsrymd handlar alla de ca sexhundra sidorna i grunden om samma sak, fast med olika termer."¹³² Genom att läsa exempelvis Linnea Hofgrens och Henrik Schagers självbiografier, eller de brev som sändes mellan medlemmarna i Flodbergskretsen får vi smak på hur deras vokabulär kan te sig. De talar förstås tidens språk och använder traditionella och konventionella uttryck. För en läsare idag kan det vara svårt att uppfatta skillnaden mellan dessa tidstypiska uttryck och när det just är hemlandsspråket som används. Utifrån det medlemmar i kretsen själva vittnar om kan vi ändå förstå att språket inte är neutralt och slumpmässigt. Detta mystiska modersmål blir ett sätt för dem att kommunicera sina inre erfarenheter och gudsupplevelser och likaså ett sammanhållande band. Det öppnar upp ett gemenskapsrum där orden är nycklar för att bli inbjuden och delaktig, men skapar också en mur för att stänga ute. På så sätt kan de fortfarande förbli fördolda för världen. Det talade och skrivna ordet blir en viktig portal för att förmedla de erfarenheter som gjorts av Gud. Hur bräckliga eller förbrukade orden än är måste de ibland användas för uttrycka sig så precist som möjligt, eller så gott som möjligt, för att på något sätt förmedla en ordlös sanning.

3.3. Lyrik.

Hofgrens huvudsakliga textform blir den poetiska, sången. Hon ger ut minst ett 50-tal sångtexter och dikter som läses och sjungs.¹³³ I självbiografierna återfinns även utkast till sångtexter, drömskildringar skrivna på vers och lyriska böner. Inte minst mot slutet av självbiografierna slås denna lyriska ton an – jag återger några exempel nedan:

IV
Förvandlingen.
Nu duvoskaran blir kallad fram
till nådatronen inför Guds Lamm!
Det nya namnet han alla ger,
och på ett tecken förvandling sker.

---

130 Ljungman (1984), s.49.

131 Ljungman (1984), s.49.

132 Geels (1996), s.239. I kap.10 i Geels bok *Det fördolda livet. Mystikern Hjalmar Ekströms liv och lära*, fördjupas bilden av Ekströms språkvärld, vilken börjar bli synlig i början av 1920-talet, knappt överlappande med Hofgren.

133 Linnea Hofgrens sånger kommer jag ägna nästa uppsatsarbete åt, därför berörs de endast översiktligt här.

En enda duva så ren och mild,
dess öga speglar hans egen bild!
Ett gudomstecken, ett gudomsord –
och duvohamnen till stoft är gjord.
Serafiskt väsen så ljust och klart
ur sin förvandling blir uppenbart -
i samma stunden – ett himmelskt ljud -
och saligt sjunker det in i Gud.¹³⁴

Drömmarna är som pjäser i olika akter; ”Förvandlingen” ovan är sista delen i en drömsekvens som handlar om en kristens öde i ”himlen”. Två drömmar av denna karaktär finns som ett appendix i den ena självbiografin SD rubricerade ”Tvenne drömmar, givna åt L.H den 13-14:5 1903.” I denna sortens text förändras språket och blir betydligt mer konventionellt färgat – klassisk 1800-talspsalm i stil med Lina Sandell, men fortsatt med mystiska inslag. Att Linnea Hofgren väljer att återge drömmarna på vers tyder på att de har bearbetats av henne och syftar till något annat än att beskriva exakt vad som hände. Det är snarare en poetisk skildring med ett religiöst budskap riktat mot en mänsklig åhörare. Formen får företräde på bekostnad av det faktiska. Samtidigt tycks den fria poesin som form bli ett medel för Hofgren att fånga in och kommunicera sina andliga upplevelser. Estetiska uttryck, såsom poesi, förmår att intensifiera, skärpa och förmedla den svårfångade, gåtfulla gudomliga sanningen bortom termerna.

O, närvarelse, huru nitälskande du är! Du vill, att jag intet begär har till den allra minsta lilla sak i denna värld, utan att du allena skall vara mitt enda och allt och giva mig allt i din stora barmhärtighet. Må då mitt inre öga skåda blott efter dig i helgedomen, o du sol, o du liv, som jag får nämna: Min kärlek! Du trefaldiga kraft, du heliga Treenighet, förborga mig i dig, att jag aldrig må se mig om efter mig själv eller efter de ting, som synas. Må mitt inre öra allt mera öppnas, o du evigt talande Gud, för din sakta viskning i själens grund; gör det inre känslensinnet allt mera mottagligt för att känna din helande frälsarehands vidrörande, att min själ under din ömma fostran må ligga helt överlåten och av samma kärlekshand dragas in i den kärlekens fångst, den du bärgar in i din not. Du stannar ej därvid, att du fångat mig, o Kärlek, ty emedan du vet, att det ej vore nog för mig att blott bliva dragen i land, så tar du den lilla sprattlande fisken av kroken, lägger den på elden och bereder den till en mat: den din vilja kan förtära för att till sist helt omsluta den med dig själv.¹³⁵

O, du himmelska magnet, drag genom din skönhet alla hjärtan till dig, älska dig själv in i dem du vunnit, så att de icke kunna motstå dig. Uti ditt uppstungna hjärta få alla dina fattiga små gå till vila, och när du så får gömma dem och genomtränga dem med dig själv, så att du i dem får vara vad du är, då finner ock du i dem din vila! Må det då i allas hjärtan och liv bliva ett enda: Lammet.

O, huru underbart en gång, när du, o Sol, fångar alla de spridda strålarna till en enda flamma, som blixtrar in i dig för att evigt förenas med sitt ursprung! Då skall enheten uppenbaras i mångfalden och mångfalden insänkas i enheten, då skall kärleken vara sitt eget pris, när du blivit allt i alla, då skall saligheten fullt avtäcka sin – nu blott genom tron

---

134 SD, s.75.

135 SD, s.61-62.

anade hemlighet:
"Gud och intet mer".¹³⁶

I de bönepassager som exemplifieras ovan börjar Hofgren tilltala ett objekt, Gud, direkt med "du". Det tycks spontant, utbristande. Språket är mystiskt, kraftfullt och färgat av kvietistiska ordvändningar och bibliska bilder. I bönerna ser vi hur hon trevande försöker finna namn på den gudomlighet som uppenbarar sig för henne, vilka kan inrymma dennes fulla uppenbarelse: "närvarelse", "sol", "liv", "trefaldiga kraft", "heliga Treenighet", "himmelska magnet" osv. Hon ber om det som i den kristna traditionen benämns *kenosis* – den personliga utblottelsen som i likhet med Jesus Kristus avstår för kärlekens utbredandes skull. Den udda metaforen hon använder i den första bönen ovan för denna process är att få vara som en fisk som fångas i Guds nät, grillas för att slutligen bli uppäten av Gud. Just i dessa två böner är detta skeende redan på gång, och oemotståndligt tilldragande – likt en magnetisk kraft dras både den enskilda människan och i den senare bönen allt skapat mot Gud för att förenas med denne. Läs mer om bönerns innehåll i avsnitt 4.2.

En del av Linnea Hofgrens texter vet vi tonsattes och brukades. Henrik Schagers sångbok "Toner från det inre livets värld" (eller "Toner") användes av Flodbergskretsens medlemmar, vilka även själva kunde bidra med texter. Hofgren har skrivit ett 50-tal texter fördelade i olika upplagor av sångsamlingen. Enligt Schager blev hennes sånger "högeligen älskade" och fick för några "livsavgörande betydelse."¹³⁷ 1895 utkom första upplagan med tjugo sånger under namnet "Det fördolda livet". Den sista upplagan är den sjätte från 1925. I förordet skriver Henrik Schager om den "inre sången" och låter oss förstå att stor vikt lades vid sjungandet: "Den av kärleken framkallade glädjen eller smärtan är sångens källåder inom en människa. Människan är icke själv den sjungande, hon är blott ett instrument, ett strängaspel, varpå den Gudomlige Mästaren framlockar sina melodier."¹³⁸ Sjungandet tycks vara en andlig praktik och sången i sig ett gudomligt medel, vars upprinnelse är kärlek. Att Flodbergskretsen gärna praktiserade sång har vi sett och Schager uttrycker en djupgående teologi om detta, vilken möjligtvis även påverkat sångbokens medskrivare. Gud fyller människan med sång, den gudomliga sången, vars källa är vid Guds tron, är högre än mänskligt tal – återgivandet är endast en svag återglans. Trots att det mänskliga språket inte förmår återge vad som sker där och dess härlighet, går denna återglans från denna "inre verklighet" ändå att höra; "den finnes liksom bakom sångens yttre ord. Och för ett öra, som kan lyssna i stillhet, skall den uppenbara sig." Den äkta sångens innehåll är samma som änglarnas, skriver Schager – "Ära vare Gud i höjden" och de människor som lever "med sina hjärtan i Himmelen" är bekanta med denna sång.¹³⁹

---

136 SD, s.64-65.

137 Ljungman (1984), s.36. Här måste nämnas att tonåringen Hjalmar Ekström hösten 1901 högst troligt kom i kontakt med en av Linnea Hofgrens texter genom "Frideborg" en kalender som gavs ut av Fosterlandsstiftelsen. Sångtexten inleds "Du hårt beprövade Guds barn, som gråter: Gråt – men gråt ut invid din Faders bröst! Han som så hult och kärleksfullt förlåter, Han skänker ock hugsvalelse och tröst." Antoon Geels hävdar att Ekström genom denna dikt kan ha upplevt ett svar som passade den egna situationen av missmod och att detta också är hans första möte med en passiv "lidsam" attityd till Gud, vilken senare blev väldigt central för Ekström. Se Geels (1996), s.30-31.

138 Schager (1925), s.3.

139 Schager (1925), s.4.

3.4. Sammanfattning.

Här har vi undersökt två sorters texter Linnea Hofgren skriver: självbiografi och lyrik, och svarat på frågan varför hon skriver dessa sorters text. Genom självbiografien som litterär form skapas en narrativ identitet, ett jag – både för den skrivande och för mottagaren. Genom texten får Hofgren möjlighet att styra skapandet av ett jag, ett jag som är ett andligt auktoriserat jag, som kan, får och måste förmedla något om en yttre verklighet. En annan anledning är att självbiografien är en lämplig och beprövad form att framföra sitt budskap, exempelvis inom pietismen. Det tycks vara av värde att budskapet – orden som blivit inkarnerade i Hofgrens faktiska liv och senare i berättelsen om detta liv – ska leva vidare, t.ex. i den andliga gemenskap hon befann sig i. Hofgren upplever att Gud har gjort sig synlig för henne och att detta är något mycket betydelsefullt att förmedla till andra. Utmaningen är hur dessa upplevelser görs tillgängliga för andra människors öron, ögon och inte minst deras hjärtan. Det leder oss in på frågan om språk, vilket också behandlats här. Att finna en gemensam språkvärld i Flodbergskretsens "hemlandsspråk" är en lättnad för Linnea Hofgren – språket skapar enhet och förståelse och risken för språkliga förbistringar minskar. När hon använder ord eller begrepp på hemlandsspråket kan hon lita på att den som förstår henne befinner sig i samma erfarenhetsrum som hon själv. För att förmedla sitt budskap använder Hofgren också poesi som uttrycksätt; självbiografiernas brödtext kan plötsligt övergå i drömmar på vers eller bildrika böner. Sången var viktig i Flodbergskretsen eftersom den andliga sången illustrerar hur människan är en kanal, eller hellre – ett instrument – för Guds musik och spelande. Lyriken som form tyder därför på öppenhet och underdanighet för Guds möjliga verkande och det skapades tillkortakommanden. Men likaså tycks den oplanerad och nödvändig, som att självbiograferandets kronologiska uppstapplande nått en gräns och en annan form nu är tvungen för att förmedlandet ska fortsätta.

4. spiritualitet.

4.1. Introduktion.

Denna sista del av undersökningen kommer att försöka ta oss in i Linnea Hofgrens spiritualitet, såsom den synliggörs genom hennes skrifter. Här närmar vi oss kärnan av hennes budskap. Huvudpersonen i Hofgrens livsberättelse är visserligen hon själv, men den handlande är Gud. Det visar sig redan i titlarna hon sätter: "Guds frälsningsväg i mitt inre" osv. Jag väljer att i min undersökning använda begreppet spiritualitet och förhålla mig till detta, medan Hofgren själv hänvisar till sitt "inre" i stort sett på varje sida i böckerna. Det går inte någon skarp gräns mellan inre och yttre, synligt och fördolt, utan "inre liv" används här som begrepp för att fånga in den religiösa erfarenheten som en andlig dimension av tillvaron. Hofgrens inre liv blir likafullt synligt i skrivna ord, handlingar som förbön och socialt engagemang, gemenskap med andra människor, sång, läsning av andlig litteratur, kroppsligt lidande osv. När Hofgren i sin självbiografiska text närmar sig sitt inre gör hon det växelvis med yttre beskrivningar, som här där hon på ett härligt trivialt vis beskriver en andlig händelse från den 28 februari 1902:

[...] Den 28 på natten blev jag korsfäst med Kristus – på spikarna – och dog från mitt liv i varje punkt som Jesus visade på. Det var en troskamp i tre timmar [...]. I denna andens frigörelse förnam jag något av huru kroppen i det nya förbundet skall vara Anden underdånig och själen anden, och anden höjd över jorden i saligt medvetande av segern som i Jesus skedd är – steg upp och städade i rummet fast kroppen ingen förmåga ägde, och var med inne då en vän kom, av lydnad mot kärleken, men då hon gått ett par timmar därefter fick kroppen sin vila och sjönk in i ett tillstånd av sinnenas fulla insänkande och andens och själens förlorande i Gud – i fullkomlig vanmakt och inneblivande i Hans Centrum.¹⁴⁰

Så låt mig inledningsvis försöka förklara vad det är vi letar efter i begreppet spiritualitet: fokus ligger på det som sker i människans inre: känslor, förnimmelser, längtan och strävan efter en djupare helhet, men vi letar med frågan "vem är Gud?" för ögonen. Vi skulle också kunna säga, med Reinhart Koselleck i bakhuvudet, att det är något erfarenhetsbaserat och förväntansdrivet. Spiritualitet är ett teologiskt begrepp med rötter till det latinska ordet för ande, *spiritus*, och till bibliska texter, framförallt Paulus brev. Paulus ställer inte andlighet i kontrast till kroppslighet och materialitet utan till det oandliga, det som inte är fyllt och lett, *inspirerat*, av Guds Ande.¹⁴¹ I termen ligger också en strävan mot andlig perfektion, t.ex. ett intensifierat liv av bön och dygd. Spiritualiteten får funktionen av en meningsbärande och integrerande kärna i människan. Under århundradena har tyngdpunkten på begreppet skiftat. Dagens spiritualitetsforskare har breddat förståelsen av spiritualitet från att gälla den enskildas fromhet till ett vidare angreppssätt för teologisk analys. Dels omfattas en mer holistisk syn på individens liv, inklusive dennes kroppsliga, psykologiska, sociala och politiska dimensioner, men även kollektiv av människor.¹⁴² Här kommer jag att återgå till det enskilda, då det är Linnea Hofgren genom sina

---

140 GF, s.49-51.

141 Josefsson (2005), s.26.

142 Josefsson (2005), s.27.

självbiografier som är vårt studieobjekt. Viss beröring kommer naturligtvis finnas med de rörelser och personer som Hofgren var i kontakt med. För att behandla en spiritualitet krävs inte bara ett språk utan ett gemensamt rum och Hofgren är ju lika lite som någon annan en flytande ö i havet. I självbiografierna blir det tydligt att hon har vänner och ett nätverk runt omkring sig, hon lyssnar på förkunnelse och läser böcker.

Linnea Hofgren är ingen systematiserande teolog – hon är en bedjare – och självbiografierna är spretiga. Att dispositionera och strukturera en människans inre liv är en absurd uppgift; jag har här valt att synliggöra både spiritualitetens innehåll och form. Formen beskrivs genom två tydliga drag av Hofgrens spiritualitet: böner och visioner. Men först ska vi se närmare på spiritualitetens innehåll och den utveckling som visar sig, hur Hofgren formas och i vems händer hon formas. Förhoppningsvis kan ett djupare studium av detta säga än mer om helheten.

4.2. Spiritualitetens innehåll.

4.2.1. Den mognande spiritualiteten.

Riktningen i självbiografierna är en större gemenskap med Gud, en ökning i överlåtelse. I självbiografierna staplas moment av gudsöverlåtelse på varandra; de är nästan som en loggbok. Vi ser också en progression – en mognad från den beroende dottern och den ängsliga konfirmanden till en stark personlighet med tydligt gudsfokus och självständighet.

Både Ljungman och Schager betonar barnsligheten i Hofgrens personlighet – ”ett synnerligen utmärkande drag” enligt Schager som menade att hon i sällskapet gav intrycket av ett litet barn.¹⁴³ Förutom hennes fysiska uppenbarelse och den känslösvallande gudsrelationen liksom hos en förälskad tonåring, tror jag de båda syftar på den Heliga Enfalden som skattades högt i kretsen. Lykttändaren Flodberg var en utbildad man men utstrålade en ”hög, inre enfald” enligt Hjalmar Ekström, som förklarar vidare: ”Han var på ett sällsynt sätt samlad, koncentrerad omkring det enda nödvändiga, vilket gjorde att han resolut gick världen förbi. Men denna enfald hade ingenting att göra med det man vanligen kallar för enfald, även om den ytliga betraktaren kunde frestas att sammanställa den med den ganska bristfulla yttre begåvning och skolning som utan tvivel förefanns hos honom.”¹⁴⁴ Den Heliga Enfalden handlar alltså om att ena människans kluvna jag och splittrade tillvaro inför ett enda: Gud. Flodberg poängterade återkommande att ”förutsättningarna för att förstå de heliga tingen är en djup ödmjukhet och en djup inre enfald”¹⁴⁵ – och det är i så fall här vi kan placera Linnea Hofgren.

4.2.2. Lidandets skola.

Ett inledande fokus i självbiografierna är fostran genom lidande och smärta. Linnea Hofgren får tidigt lära känna kronisk sjukdom och smärta, hon blir till och med kallad hennes ”smärtas barn” av sin mamma. Hon erfar hur bön både kan leda till helande från

---

143 Ljungman (1984), s.37.

144 Ljungman (1984), s.5.

145 Ljungman (1984), s.6.

sjukdom och hur den inte tycks göra det. Modern lär henne att lidande kan vara ett medel från Gud till bättring. Senare fördjupar Hofgren detta tema i samband med en resumé av Schagers lära om bönen:

Då begagnar sig Verkmästaren av lidandet såsom då man lägger in sprängämne i ett berg, så gör Han hjärtat tillgängligt och bearbetat genom lidandet och sin verksamhet och sänker ner "den heliga gnistan" och bildar Ljus – Centrum därinne i själens grund, en helig mitt dit Herren Gud nedsänker sina strålar och bildar Sig en boning, där Han sätter Sig på Sin tron i Ljusets kraft. Och sedan är Han Själv bedjande därinne.¹⁴⁶

Den tid som självbiografierna skildrar är en brottningsstid där Hofgren kämpar med hur hon ska förhålla sig till och hantera sin egen synd, i form av ovälkomna tankar och oförmåga att handla som hon önskar – "att vara Gud trogen."¹⁴⁷ Hennes konfirmationslärare predikar att den som vill ha kvar en enda synd inte kan vara kristen och talar om lidandets betydelse. Orden tränger ner som "en kärlekspil i hjärtat" och Hofgren får smak på ett heliggjort liv: "fullt med Gud", så skulle hennes ställning till Gud vara.¹⁴⁸ Men Linnea Hofgrens liv innehåller också närståendes sjukdomar och bortgång, egen sjukdom till invaliditet och så de ångestfyllda nätterna då hon enligt sin förståelse blir plågad av en mörk kraft, en av få gånger hon kommenterar den yttre smärtan. En nåd i lidandet är att det får vara en reningsprocess att bruka medvetet. När hon ser tillbaka på en period på sjukhus som barn skriver hon: "Vilken nåd det var utav Gud att genom sjukdom bliva tagen avsides, det anade jag ej då, vad jag sedan fått tacka just för detta."¹⁴⁹ Hon lär sig att förbli trogen trots att det tar emot och förs genom sjukdom och syndanöd mot ett djupare andligt liv.

En annan aspekt på sjukdom är hur den fungerar som religiöst legitimerande, inte minst för kvinnor i kristendomens historia. Ett exempel är Mechthild av Magdeburg, en begin i nuvarande Tyskland under 1200-talet. Redan som tolvåring fick hon uppenbarelser av Gud vilka senare tecknades ned i skriften "Gudomlighetens flödande ljus", men som kvinna hade hon ingen auktoritet att vara ett teologiskt språkrör. Hennes dilemma är dubbelt – dels är hennes visioner djärva och blir till utfall särskilt riktade mot korrupsionen inom kyrkans prästerskap och dels gör hon genom dem anspråk på att vara en andlig vägledare. Vägen förbi detta blir för Mechthild av Magdeburg att noga redogöra för sin egen svaghet och olämplighet genom självnedsättande omdömen. Även askesen och det kroppsliga lidandet kvalificerar henne – de är tecken på *imitatio Christi*, Kristusidentifikation, vilket var ett ideal i tiden. Hon framställer sig som tvungen, plågad och förödmjukad, och blir på detta sätt religiöst kvalificerad. Genom *imitatio Christi*-idealet ges låg status, enfaldighet och obildning värde, eftersom man då liknar den förnedrade Messias. På detta sätt kan i slutändan även kvinnligheten i sig få ett legitimerande värde, genom sin undertryckta position.¹⁵⁰

---

146 GF, s.28.

147 GF, s.5.

148 GF, s.6-7.

149 SD, s.9.

150 Haettner Aurelius (1996), s.202-207.

Linnea Hofgren ger framför allt i självbiografen "SD" exempel på sin egen ovärdighet och vittnar, som sagt, många gånger om sitt eget syndiga fördärv. Detta drag är troligtvis en inspiration från Louvignis bok. Jag ger er ett exempel:

Jag hade drömt mig vara en "lilja i hans gård" - vaknade och var en vederstygglig mask, som kröp där i sin vanskaplighet. Ja, jag bar ormbildens drag - "förbannad vare marken för "din" skull; törne och tistlar skall hon bära åt dig. Jag såg mig själv såsom förbannad och fann detta alldeles rättvist.¹⁵¹

I sin livsberättelse beskriver Linnea Hofgren hur hon tänker sig att Gud "filar" på hennes personlighet och genom detta växer egenskaper som tålmod och barmhärtighet inför andra människor till sig, och att efter tider av prövning är den Guds hand som "förde kniven", en välsignande hand. När hon inträder i sin bönetjänst tycker hon att hon behöver avstå från sådant hon tidigare uppskattat, som vacker musik och livligt umgänge. Detta är ett exempel på askes, träningen i att kontrollera sig själv, sina begär och lidelser och att odla dygderna. Människan öppnar sig för Gud genom att avstå från yttre stimuli, i Hofgrens fall musik och lättamt socialt liv. Hon ser dem som en del av det "gamla väsendet" och anledning till frestelse, när hon egentligen vill vandra i Anden.¹⁵²

Ett mönster i Flodbergskretsen är att från mer konventionella samfund hitta en ingång i helgelseörelsen till en kvietistisk andlighet som exempelvis Madame Guyon representerar. Henrik Schager visar på en sådan rörelse – en avgörande händelse är när han som 21-åring får höra missionären Otto Witts bibelföreläsning. Witt hade vid hemkomsten till Sverige lämnat statskyrkan och prästämbetet och anslutit sig till Helgelseförbundet under 1890-talet. Schager upplevde att "fjäll föll från hans ögon" och en längtan väcktes efter att djupare träda in i det levande Ordet. Samma år kom han i kontakt med Flodberg och fick låna "Det fördolda livet med Kristus hos Gud" av Louvigni och liknande böcker, och i dem mötte han det han såg som kristendomens grundsanningar.¹⁵³ Ulrika Ljungmans analys av Schager är att han inledningsvis är mer präglad av helgelseörelser än klassisk mystik: "Hans yttre verksamhet och själavinnarnit, hans typologiska bibelutläggningar, hans sånger, hans Kristocentriska korsförkunnelse om segerns hemlighet – allt detta minner om att han *också* hade fäste i sekelskiftets helgelseörelser, som snarast stod på reformert grund och som även Flodberg tagit intryck av."¹⁵⁴ Linnea Hofgren kommer i kontakt med helgelseörelsen genom KFUK och deras konferenser, dit de kallade internationella talare såsom Jessie Penn Lewis. Det är efter denna konferens och en längre provotid med otro och mörker som Hofgren skriver: "jag kunde tacka för det, som jag nu fick taga ifrån Herren, och Gud lärde mig denna tid taga allt ifrån honom av svårigheter, som mötte mig."¹⁵⁵ Ljungman menar att det var helgelseörelsen som var ingångsporten till den mystiska litteraturen för Linnea Hofgren, liksom för Schager och Flodberg. Hon tycks vara särskilt

---

151 SD, s.49-50.

152 GF, s.31.

153 Schager (1925), s.21-27.

154 Ljungman (1984), s.26.

155 SD, s.24.

drabbad av Louvigni; han var ”mest älskad av allt” skriver Ljungman.¹⁵⁶ Jean de Bernières Louvignis bok hade troligen djupt influerat Hofgrens självbild, världsbild och språk. Boken är en blandning av författarens böneanteckningar, förmaningar, teologiska utläggningar och själavårdande brev, allt i en kärv och ganska människoföraktande ton. Hans övergripande budskap är förening med Gud i Kristus, och identifikation med Kristus genom fattigdom, förakt och lidande.¹⁵⁷

4.2.3. Överlåtelsen – kärlekens ”måste”.

Berättelsen om Linnea Hofgren är i hög grad en berättelse om att som människa överlåta sig till Gud. Det handlar om en medveten strävan och vilja att ”stund för stund möta Herren i det inre och vandra i Anden.”¹⁵⁸ Tidigt lär sig Hofgren betydelsen av att göra medvetna livsval, genom mammans målande exempel, men får möta problem på sin vandring – hennes tankar går sina egna vägar.¹⁵⁹ Ett förmodligen första steg av överlåtelse hos den mognande Hofgren är hennes konfirmation som 18-åring, då lämnade hon sig ”med mitt hjärtas inre åstundan till Herren, och gav Honom mina löften, min tro.”¹⁶⁰ Men detta räcker inte utan Hofgren upplever att hon åter och åter behöver förnya dessa löften, tills Guds eviga löfte överröstar: ”Du tillhör mig för evigt, min Brud.” Hon får frågan: ”vill du älska min törnekrona, vill du lida och dö med Mig?” och svarar ”Ja, dyra Kärlek, uppenbara din död i mig. Du är mitt allt.”¹⁶¹

Vem är Gud? Gud är för Linnea Hofgren den yttersta verkligheten. Gud karaktäriseras av en total oemotståndlighet och en överflödande kärlek, för ymnig för att rymmas i hennes inre. Sådär upplever hon Gud en gång då hon vilar på sin soffa:

då [...] fångade Herren mitt hjärta in i sin kärlek. Han ser på det, det bävar för Hans helighet men drar sig icke undan, ty kärleken fångslar det och låter det vila helt stilla. Herrens eld har fattat hjärtat, det tyckes brinna och dock är det så kallt och armt i sig självt. Det är Herrens kärlek som brinner. Den brinner stark och längtande, den drager med ljuvlig makt mitt inre emot sin medelpunkt. Det är som ett enda ropande därinne: ”Jag älskar dig!”

---

156 Ljungman (1984), s.46.

157 Henrik Schager sammanfattar de ”grundsanningar” han tycker sig finna i ”Det fördolda livet med Kristus i Gud” på följande vis: ”Det som för alla kristna mystiker ter sig som kristendomens grundsanningar mötte mig där: den inre bönen och insamlingen som dess förutsättning; stillatigande och uthärdande i lidandet af inre och yttre slag; Kristi lif i tiden, för honom själf medan han var i tiden och för hans lemmar såsom efterföljare *ett korsfäst lif*, och tron som en kraftkälla till sann efterföljelse; införlifvandet med Kristus genom en lika död till likbildande med hans död, ”den mystiska döden”, såsom det af mystiker benämnes; Guds rike, icke *ett rike: se här eller se där*, utan ett *invertes* rike; ”Guds rike är invertes i eder”; inre tystnad som förutsättning för att rätt höra Guds röst, då man utanför själens grund väl möter spridda strålar av hans väsens Härlighet, men blott invertes (närmare än allt ”nära”) möter *honom själf*. ”Du gick därute, sökande mig; Jag var därinne, älskande dig”; vidare: den inre brödsbrytelsen som det väsentliga vid all kommunion, där ”Hungersnöden finna skall sitt bröd, och Brödet finna skall sin hungersnöd”; och därjämte: *det yttre lifvet, vigdt till ett sakrament genom Jesu Kristi, vår Frälsares vandring som människa bland oss i våra hvardagliga förhållanden, på grund hvaraf görandet af Guds vilja är en oss alla närliggande möjlighet*, som står oss genom viljeöfverlåtelsen öppen trots egenviljornas spel och den onda andevärldens anslag; och slutligen själens liljas växande i Guds omsorgs mark, såsom liljorna växa i sin moder jorden och smyckas av den.” Schager (1987), s.27.

158 GF, s.17.

159 Exempelvis ”i svärmisk hängivenhet till fosterlandet och dess 'stora minnen', samt genom att rikta min håg till poesien”. SD, s.9.

160 GF, s.2-3.

161 GF, s.48.

och den rösten fyller mig med salighet.¹⁶²

Gud uppenbaras för Linnea Hofgren som Trefaldig kärlek. Jesus, Lammet som offerar sig på korset och i lika hög grad Konungen i hennes inre, är likaså synonym med kärlek. Kärlekens måste, som är Guds kallelse att ge sig själv till Gud, genomtränger henne. Gud har en oemotståndlig dragning på henne – att överlämna sig är därför att följa med denna kärlekens magnetism, även om den drar henne mot korset.

4.2.4. Gudslängtan – ”det ordet: är.”

Ett annat tema är en djup längtan, ett begär efter Gud. Författarens brist är uppenbar: ”hon hade alltid törstat efter något hon inte kunde förklara” skriver Henrik Schager.¹⁶³ Linnea Hofgrens oroliga inre hungrar efter gudsenhet – att bli ett med Guds *är* – detta framkommer återkommande i hennes egna texter. Att hon skulle kunna ta emot Kristus i sitt inre blir för Hofgren en sommar en glad nyhet när Ulla Scharp talar om den Helige Ande: ”Det trängde till mitt innersta. Jag hade ej dittills vågat tro en så stor nåd: 'Kristus i Eder', jag hade haft Honom vid min sida, vilat som ett litet lamm vid Hans bröst. [...] Det vart så stort för mig denna kallelse att få träda nära, att få taga emot: giva Honom rum.”¹⁶⁴ Det som börjar med en triumferande konung inneboende i henne, Guds gåva Kristus, till rättfärdighet, helgelse och förlossning, utvecklas till att få en mer passionerad innebörd. Hon vill bli förtärd av Gud, försvagad av Gud, ett intet. Den utsägliga längtan formuleras med tiden som att bli korsfäst med densamme, men vi anar en ambivalens. Den starka, ljusa och hoppfulla dragningen når inte ända fram och den går inte att hålla fast vid. Det längtande hjärtat bär en andlig smärta. Hofgren skriver: ”Min själ kom i utsäglig längtan efter Jesus själv, efter att innerligare förenas med Honom och möta Honom i skyn. Men det tycktes mig som kunde jag icke nå Honom eller komma därtill. Icke många förstodo mig eller kunde trösta mig, icke heller förstod jag mig själv.”¹⁶⁵ Och på ett annat ställe: ”Dock är det som jag ännu vore jordbunden. Där är krafter i rörelse i själens yttre, som tyckas strida emot – dock dess inre, min viljas hela trängande begär vilar hos Dig, min Gud.”¹⁶⁶

”Det ordet: är” syftar på enheten som Hofgren börjar identifiera sig med i samband med att hon blir alltmer kontemplativ.¹⁶⁷ Ordet ”är” symboliserar att bli korsfäst med Kristus, vilket Hofgren lär sig är en process varje sann kristen genomgår och som vi sett är centralt i Flodbergskretsen och i litteraturen som delades där. Carl August Flodberg påtalar denna dödsprocess på ett karaktäristiskt vis och skriver att ”man måste äta upp dödspillret, så att Evighetspärlan påträffas i tomma intet.”¹⁶⁸ Linnea Hofgren väntar lidelsefullt på att detta ska ske i henne och vi kan konstatera att hennes förväntningar blir uppfyllda den 24 februari 1902 – hon dör invärtes ifrån sitt liv i varje punkt som Jesus visar på. Vad det är Hofgren syftar på som händer med henne är och förblir oåtkomligt för oss; hon beskriver

---

162 GF, s.35-36.

163 Ljungman (1984), s.35.

164 GF, s.12-13.

165 GF, s.16-17.

166 GF, s.37.

167 GF, s.19.

168 Ljungman (1984), s.66.

det som en utdragen troskamp som lämnar henne i fullkomlig vanmakt, innebärande i Guds centrum, men tillgängliggör inte upplevelsen av detta inre Golgata för oss klarare än så.¹⁶⁹

Längtan efter att slutgiltigt och för evigt förenas med Gud överlever och får i självbiografierna särskilt uttryck i glödande böner, inskjutna i livsberättelsen.

4.3. Spiritualitetens form.

4.3.1. Linnea Hofgrens böner

O Jesus, tag in hela hjärtat och utvidga det, så att Du får plats att verka där! O, må du få utföra vad Du vill med mig! Må din nitälskan förtära mig! Jag längtar efter att Du skall få rätt och jag bli till intet inför Din verkande kraft. Vad är jag, att jag skulle kunna hindra Dig taga, vad som är Ditt.¹⁷⁰

Så kan det låta när Linnea Hofgrens berättande övergår i skriftligt bedjande. Dessa böner avslöjar kanske mer än något annat innebörden i hennes tro. De tycks komma från djupet av hennes inre, explosiva av känslor och längtan. Bönerns ärende är ett enda – mer Gud, i henne och i alla. Detta uttrycks på olika fantasifulla sätt: ”O, du heliga Eld, förtär mig..”, ”Må jag förlora mig i Ditt kärleksdjup, i Ditt förbarmande Frälsarehjärta...” och så vidare.

Bönen har en särskild plats i Hofgrens spiritualitet eftersom hon avskiljs till ett böneämbete där hon kallas att tjäna genom inre bön och förbön, att endast ”vara till för Gud.” Det är ett förbund som sluts mellan henne och hennes Herre. Hon, den sjukliga och rörelseförhindrade får sin arbetsuppgift att troget verka i, medan Gud förblir i henne som utgivande kärlek. På så sätt blir hon onekligen en effektiv förebedjare.

Jag gav Honom rättighet att vara Kärlek därinne och mitt hjärta gick av sig självt åstad till Honom och älskade och talade därinne med Honom; det var så naturligt och dock så häpnadsväckande, att det var den helige Guden så förtroligt nära.¹⁷¹

Trots att innehållet i självbiografierna knappats är utåtvänt eller vittnar om en medkännande sorg för världens nöd och bekymmer upplever hennes vänner att förbönerna gör skillnad. Henrik Schager berättar att eftersom Linnea Hofgren själv på djupet visste vad inre lidanden innebar kunde hon med stor kraft tjäna som förebedjare för andra och att han själv hade fått erfara hur hon och hennes böneliv varit en hjälp i svårigheter, ja ”hon icke endast bad, hon *var* bön.”¹⁷² Möjligtvis skulle brevkorrespondensen från Hofgren kunna ge större insikt i hennes förbönstjänst.

Hofgren tar även till sig Schagers undervisning om börens utveckling och återger denna: att från ett barns önskingar om yttre förmåner bli den bedjande som inte tillfredsställs av

---

169 GF, s.51.

170 GF, s.36.

171 GF, s.26.

172 Ljungman (1984), s.37.

något annat än Gud själv, och genom provningar och fostran till slut endast kan säga "låt din vilja ske!". Där börjar den rätta bönen.¹⁷³

Bönens väg beträder Hofgren efter mötet med Madame Guyons skrift om bönen och den "korta och lätta" metoden som beskrivs däri. Bland annat skriver Guyon: "Bönen är ingenting annat än ett hjärtats böjande till Gud och en inre övning i kärleken" och:

ett sådant sätt att be är inte huvudets utan hjärtats sak. Det är inte en bön med tankarna, eftersom människoanden är så inskränkt, att när den tänker på en sak kan den inte på samma gång tänka på en annan. Det är istället en hjärtats bön, som inte kan störas genom förståndets sysselsättning. [...] Ingenting är lättare, än att äga Gud och smaka Honom. Han är mera i oss än vad vi själva är.¹⁷⁴

Det kräver ändå en viss ansträngning för Hofgren att lära sig att bedja inåt, eller snarare, att ta emot denna bön som gåva. Denna sorts kontemplativa bön betonar en stilla, inre samling för att möta Gud i djupet av sig själv, där Gud bor. Det är en tyst och passiv bön inför Guds väsen, som enligt Hofgren gör så att hennes hjärta blir "bragt i en stilla förbidan och väntan på Gud."¹⁷⁵ Därefter är det en röst som oavbrutet talar till hennes hjärta och hennes inre är fångat in i kärleken. De egna orden klingar ut. Om självbiografierna talar samma språk som Hofgren i hennes böneliv utarmas de båda successivt på ord, vilket de senast daterade anteckningarna exemplifierar – de ordfattiga bönerna som ändå är så mättade. I den inre bönen är tystnaden det primära språket och det är denna som nu tar vid; "på korset får jag vila" avslutar hon.

4.3.2. Linnea Hofgrens visioner.

Linnea Hofgren konstaterar att hon förmodligen är född med förnimmelselförmåga, precis som sin moder. Det är inget konstigt med det, Guds närvaro och tilltal är centralt i hennes spiritualitet och får sin innebörd i sin kontext, ett liv rotat i bönen och relationen till Gud. Förnimmelselförmågan kan syfta på sinnesorganens reaktioner – känsel, hörsel, syn etc. – men också en mer vag, allmän känsla, t.ex. av sorg eller glädje. Hofgren använder ordet "intryck" när hon skriver om de gudomliga tilltalen, och det är inte så dumt. "Jag fick intrycket av att de verkade okej" kan vi säga idag och syfta på känslan att nog var det så, vi uppfattar att det är en rimlig tolkning av en situation – på samma sätt tolkar Hofgren uppenbarelserna från Gud som pålitliga. De numinösa förnimmelserna hon upplever är något utöver det människor brukar uppfatta; ett tidigt sådant intryck är hennes första nattvardsdeltagande, efter detta skriver hon att "Jesu Kristi dyra blod var förnimbart i mitt inre i 3 månader."¹⁷⁶

Hofgrens påtagliga intryck av Gud och dennes handlande är många och skiftar mellan auditioner, visioner och drömmar. De inträffar både i avskildhet och tillsammans med andra. Flera har redan dykt upp i undersökningen, till exempel när Hofgrens

---

173 GF, s.27.

174 Guyon, Jeanne Marie Bouvier de La Motte (2006). *Bönen eller Kort och lätt sätt att be*, s.13-14.

175 GF, s.18.

176 GF, s.3.

helgelselängtan följs av ett intryck och hon får skåda Herrens klarhet för sin inre syn och förnimma ett intryck av att "hela kyrkan var liksom full med Gud."¹⁷⁷ I sin längtan efter gudsförening ser hon Kristus på korset men istället för hans ansikte ser hon sitt eget – "där hänger du."¹⁷⁸ Dessa intryck är betydligt vanligare i självbiografierna än t.ex. bibelhänvisningar, men så avslöjar ju också skrifternas titlar att det är "Guds handlande" i detta människoliv som är deras specifika syfte att återge. Linnea Hofgren redogör helt enkelt för de gånger när Gud tilltalat henne och vad som då sagts.

Intrycken och språket hör nära samman. De mystiska anslagen finns där och bildspråket är rikt och typiskt pietistiskt. Hofgren talar sitt uppblandade hemlandsspråk, som här:

Då min själ mottog denna visshet att detta var sanning, omslöt Hans närvaro min inre grund med sitt Gudomsljus och insänkte den inre grunden i Guds Sons dyrbara blod såsom i ett rött hav, däruti anden en längre tid fick bada. Ja, hela min inre människa var så genomträngd av Gudablodet att det ej gick ur mitt medvetande; vad jag än företog mig var denna verklighet nära. När jag åt och drack, åt och drack jag Kristi lekamen och blod såsom vid nattvarden.¹⁷⁹

De drömmar som återges i den ena självbiografien sticker ut som budskapsbärande berättelser. Vissa av dem får namn, som "Korset" och "I fadershanden". Den senare inleds på följande vis:

Jag såg en stor, tom rymd; jag var där, ett litet stoft. Anden skådade med längtan emot ljuset – ville stiga uppåt och fruktade att sjunka ned i det mörka, hemska kaos – en bottenlös avgrund inunder – vilade därför så "lätt" i den stora hand som var utsträckt över töcknet. Då hörde jag en röst så kärleksfull säga till mig: "Mitt barn, har du ej förtroende för mig? Tror du ej, att jag kan bevara dig även därnere i det mörka djupet? Lita klart på mig, jag skall bevara dig!" - Då kastade jag mig med hela min tyngd i fadershanden, jag kände, huru fingrarna slöt sig om mig, vilade så tryggt och tänkte: "Kanske ej handen sjunker." - Ett ögonblick: jo, den sjönk! Det bar nedåt – nedåt – allt djupare nedåt, men jag slöt ögonen och tänkte på hans ord: "Jag skall bevara dig".¹⁸⁰

Drömmarna ges till henne för att förbereda henne för kommande skeenden, undervisa eller uppmuntra, tänker sig Hofgren. De talar till henne i den livssituation där hon befinner sig och ger tillit och tröst. Mardrömmarna är förstås av en annan karaktär där hon ser "Guds namn såsom utplånat och i stället insatt ett tomt 'intet'".¹⁸¹

4.4. Sammanfattning.

Detta kapitel har försökt få syn på och beskriva centrala, meningsbärande element i Linnea Hofgrens spiritualitet – vad det är som rör sig "därinne", enligt hennes självbiografier. Spiritualiteten har försökt inringas genom att studera både dess innehåll och dess form.

---

177 GF, s.6-7.

178 GF, s.20.

179 GF, s.46-47.

180 SD, s.22.

181 SD, s.26.

Termen spiritualitet definieras som förnimmelser och längtan efter en djupare helhet, med ett teologiskt perspektiv. Spiritualiteten ges en meningsbärande och integrerande funktion i det mänskliga livet och fokuserar på dess andliga dimensioner, även om yttre handlingar spelar en viktig roll, och att linjen mellan och yttre och inre är svår att urskilja. Hofgren tycks drivas av en innerlig längtan efter en enfaldig överlåtelse till och samhörighet med den Gud som uppenbarar sig för henne. Hennes spiritualitet vävs in i yttre skeenden och omständigheter vilka, både omedvetet och medvetet brukade, leder mot ett intensifierat liv av bön och dygd. Det handlar om lidande genom sjukdom, andliga strider, oåtkomlig längtan och att i askes avstå, men framförallt om lycka och pågående tillfredsställelse. Särskilda vägvisare är modern Josefine Amalia, KFUK:s föreståndare Anna Roos, Henrik Schager, Jean de Bernières Louvigni och Madame Guyon. Hofgrens spiritualitet får uttryck i hennes böner och de intryck hon mottar, vilka inte minst syftar till att leda henne vidare.

5. slutsats.

5.1. Resultat.

De frågor som jag inledningsvis ställde i uppsatsen är:

- Vilka språkliga uttrycksformer använder Linnea Hofgren för att samtidigt tillgängliggöra, som dölja sin gudserfarenhet?
- Vad säger dessa språkliga uttrycksformer om Hofgrens spiritualitet i hennes självbiografier?

Dessa har jag syftat att besvara inom ramen för uppsatsens övergripande syfte – att tillgängliggöra biografiskt material om Linnea Hofgren och att undersöka Hofgrens spiritualitet såsom den synliggörs i detta material.

Ett sammanfattande svar på denna undersöknings frågor är att Linnea Hofgren i sina två självbiografier genom en kombination av tidstypiskt vardagsspråk, poetiska utsvävningar, bibelreferenser, bildspråk, bön, tystnad och Flodbergskretsens eget ”hemlandsspråk” finner ett sätt att ge något till eftervärlden – ett andligt testamente, en redogörelse och ett vittnesmål om Guds handlande i en individs liv – för att om än bara ett hjärta att ”därigenom komma att ännu mer älska Gud.” På detta vis sätt lyckas hon samtidigt tillgängliggöra som dölja sina inre erfarenheter. Centrala, meningsbärande element i Linnea Hofgrens spiritualitet har försökt inringas genom att studera både dess innehåll och dess form. Hofgrens spiritualitet vävs in i yttre skeenden och omständigheter, inte minst i det lidande som präglar henne sedan tidig ålder. I självbiografierna uppträder den särskilt i form av bön och visioner, så kallade *intryck* som hon mottar från Gud. Nyckelord som uttrycker substansen i Hofgrens spiritualitet är överlåtelse och längtan. Hon bär på en innerlig längtan efter en enfaldig överlåtelse till och samhörighet med den Gud som uppenbarat sig för henne, och som uppenbarar sig som Trefaldig, magnetisk kärlek.

5.2. Sammanfattande diskussion.

Att motivera valet av sångförfattaren och förebedjaren Linnea Hofgren som uppsatsstudieobjekt är inte svårt. Materialet om henne är närmast orört. Hofgren fyller en lucka i den svenska kyrkohistorieskrivningen, den för (kroniskt sjuka) kvinnliga mystiker i Stockholm kring förra sekelskiftet. Min avsikt med denna uppsats har varit att formulera kyrkohistoria om en person som vanligtvis inte tillhör den utvalda skara som når historieböckerna, och på så sätt föra vidare en livsberättelse om och åt en person som önskade förmedla denna historia... Och detta är bara början.

Målet har varit att genom uppsatsens undersökning förstå vad Linnea Hofgren berättar för oss – om sig själv, om sina inre upplevelser, om Gud – utifrån det material jag har haft att tillgå. Min undersöknings mål har varit att utifrån detta material finna svar på två frågor, inte att presentera en slags ”sanningen om Linnea Hofgren.” Hon står förstås inte utanför tid och rum utan lever under en viss tid och i ett visst sammanhang. Budskapet föregås av en mängd skilda erfarenheter, historiska händelser, rörelser och så vidare. Likaså lämnar det efter sig något. Vad kan vi inte alltid veta eller få reda på, men den biografiska

översikten kan ge ledtrådar. Vi har bara den information som förblivit, och i denna undersökning är materialet än mer begränsat. Min förhoppning har varit att denna undersökning ska vara tillräcklig för att lära känna Hofgrens huvudsakliga budskap. Uppsatsarbetet har även kretsat kring utmaningen att hitta ett adekvat språk för erfarenheter av en gudomlig verklighet, mitt i den mänskliga historien, i tid och rum.

Ulrika Ljungman skriver i sin bok om den mystiska gruppen Flodbergskretsen "Gud – och intet mer" att det är "med stor tvekan och med avsikt njuggt, man offentliggör något ur hennes levnadsteckning och brev. [...] Men eftersom Linnea skattades så högt av Flodbergskretsens ledande, eftersom så litet sagts om kvinnorna i kretsen och eftersom hon i all sin barnslighet var en självständig personlighet, är hon värd en teckning. Det känns som att vandra på dagsgammal is, bärande Linneas själ på händerna: när som helst kan man trampa igenom – och finna idel oförståelse."¹⁸² Linnea Hofgren är inte enkel att avslöja och att fånga in henne kan vara slippigt, den varningen har jag tagit på allvar. För hur hittar vi ett språk för något där vi vet att varje försök att med ord beskriva detta något är dömt att misslyckas? Hur förmedlar vi vår längtan och törst, och när den blir fylld hur kanaliserar vi det vatten som släckt vår törst? "Hon hade alltid törstat efter något hon inte kunde förklara" kommenterar vännen Henrik Schager. Här finns en diskrepans, ett glapp, mellan det tillgängliga och det otillgängliga, likaså det tillgängliggjorda och det som inte gjorts tillgängligt. Denna uppsats undersökning har därför även försökt samtala kring hur en person kan förmedla sina andliga erfarenheter. Kanske är det saknaden i sig som är det enda tillräckliga språket?

Jag har arbetat med ett väldigt spännande material, det ska sägas, och jag hoppas att fler får möjlighet att ta del av detta. Min förhoppning är även att de försvunna breven skrivna av Hofgren kan återfinnas så att förståelsen kan vidgas ytterligare. Metoden som använts för att angripa detta material är en hermeneutisk metod; den syftar till att förstå materialets innehåll och inte att försöka förklara det som möter oss där. Dess ursprungliga mening är oåtkomlig, istället har tolkningsprocessen i sig bidragit till att skapa en helhetsförståelse i undersökningen. Förståelsen har beretts genom nära umgänge med materialet, genom att beskriva dess innehåll och genom kritisk och noggrann analys. En metod har getts för att genomföra en undersökning och finna en vetskap – här om Linnea Hofgren och hennes språk och spiritualitet. Det dolda kommer vi inte åt, om vi inte går med henne. Hur vet jag att jag inte fullkomligt brustit igenom den dagsgamla isen "bärande Linneas själ på händerna" i denna hermeneutiska process?

Jag vill inte ge ett absolut svar på den frågan. Kanske ligger jag där i vattnet och flaxar desperat med armarna? Ibland har det känts så, under arbetets gång, inte minst när språkförbistringen varit som störst. Det är ingen självklarhet att det som innehållet försöker förmedla ska gå att förstå, av mig, idag. Jag har närmat mig mitt studiematerial respektfullt och velat låta det tala med sin egen röst, men är samtidigt medveten om att jag också bär med mig förförståelser och erfarenheter, en del som är lika omöjliga att sätta ord på. Men vem vet, kanske Linnea Hofgrens förböner fortfarande bär. Ibland har jag ställt

---

182 Ljungman (1984), s. 43-44.

den motsatta frågan: ”fast är hon verkligen så svår att förstå?!” – det här är ju endast en livsberättelse bland så många andra, om än med ett exceptionellt fromt skimmer. Min teori är att språket är en nyckel som har hjälpt mig. Jag ska förklara hur.

Grace M. Jantzen talar om vikten av att ”let go of our inadequacies and speak our truth” – det finns inte ord som räcker till, och så finns det ord som inte räcker till. Här ska vi ta fasta på det senare och se hur Hofgren sätts in i diverse sammanhang och resonera kring olika former av text och språk. Först, vardagsspråk som språkligt uttryck och självbiografier som textform, vilken kittas samman av just detta vardagsspråk.

Historia byggs inte bara av det som hänt. I sin egen berättelse väljer man och styrs av sina egna värden och ideal men även av det som i tiden och av omgivningen anses centralt och viktigt. I undersökningens inledande del finns en biografi som är en sammanfattning av den livshistoria som tecknas i studiematerialet. Målet med denna är att redogöra för några drag ur Hofgrens liv och att placera henne i en kontext. Hofgren präglas av sin mammas religiositet och beslutsamhet att uppfostra sitt yngsta barn kristet, och av de allvarliga sjukdomarna som kommer tidigt och förblir resten av livet, förmodligen leder de till hennes död som inträffar vid 52 år ålder. Inte minst lyfts den inre brottningen fram; liksom ofta i pietistiska självbiografier framträder kampen mellan tro och otro som en själslig utveckling mot en fullkomlig tro. Hela livsförloppet och den inre utvecklingen rör sig mot en helhet. Hofgrens strävan är att finna sin egen väg som kristen. Betydelsefulla hållpunkter är hennes och systemens engagemang i KFUK, Anna Roos själavård, somrarna på gästhemmen, helgelsepredikanternas budskap och till sist mötet med den kvietistiska andlighet som Guyon och Louvigni står för, genom de böcker hon får låna av sina vänner. Dagen hon kan gå utanför hemmet och få höra Henrik Schager förkunna för första gången är avgörande, och sedan denna gemensamma vänkrets som blir hennes stora glädje. Central roll får bönen som livsuppgift och praktik och den förstås som hennes egen kallelse. Det som möjligtvis sticker ut mest i denna livshistoria från början av förra seklet är Hofgrens naturliga förnimmelseförmåga som låter henne höra inre och yttre tilltal och se det som ingen annan ser. Dessa är ett tecken på gudomlig Närvaro och Verksamhet och en viktig beståndsdel i denna berättelse om Linnea Hofgren, vilka vi inte behöver förklara mer än som ett slags, för henne, sanningsargument. Det som driver henne och biografierna framåt är längtan efter ett intimt möte med Gud i det inre. Relationen mellan henne och Jesus är dynamisk och under utveckling och kan uttryckas med de ord Johannes Döparen uttalar: ”Brudgum är den som har bruden. Brudgummens vän, som står och hör på honom, gläder sig åt brudgummens röst. Den glädjen har nu blivit min helt och fullt. Han skall bli större och jag bli mindre” (Joh 3:29-30). Samtidigt som Hofgren flyttar till Stockholms sjukhem får berättelsen en annan karaktär. Måhända blir livet för enahanda eller så saknas ro och rum att skriva. Möjligtvis är allt redan sagt, så berättelsen avslutas, tonas ut.

Linnea Hofgren skriver för att berätta för andra om sina erfarenheter – genom självbiografier dokumenteras just det som hänt henne och hennes reflektioner om detta – men texten lägger (minst) ett lager över verkligheten. Det självupplevda tvinnas samman med den litterära genren i sig och vi kan konstatera att uppgiften att sära de två inte görs

lätt. Vad är egentligen självupplevt och vad är genre? Som bekant innehar språket förmågan att etablera kommunikation mellan människor, medan texten står i dialog mellan verklighet och språk, och mellan språk och människor. Trots språkets kontakt med den faktiska verkligheten förstår vi att det inte når ända fram – exemplet på hur Hofgren återger samma händelse på två skilda sätt (s.15) visar oss på detta.

Julian av Norwich och Mechthild av Magdeburg, men även vänner närmare i tid och rum – Henrik Schager och Hjalmar Ekström – bidrar till förståelsen. Julian av Norwich framväxande önskan att dela sina visioner med andra leder till att hon skriver två olika texter, precis som Hofgren. Två texter bearbetade i olika format innebär ökad tillgänglighet, och därför innebär två självbiografier likaså ökad tillgänglighet. Möjligtvis kan den rundgång som tydligast upplevs i "SD":s första hälft, där momenten av ånger, omvändelse och jubel snabbt byts av med varandra, vara ett sätt att, liksom Mechthild av Magdeburg auktorisera sin egen funktion som ett gudomligt språkrör. Trots svagheten, obildningen och det faktum att hon är kvinna.

Hennes behov av att för egen del konstruera en koherent och meningsskapande livsberättelse som en slags narrativ identitet, att göra sin röst hörd och få en möjlighet att uttrycka synen på sig själv och sin roll i världen, vet vi inte något säkert om. Det är inte den avgörande faktorn för hennes författande, men man skulle kunna förstå självbiografierna delvis som ett försvarstal till dem som inte begriper henne och kallar henne besynnerlig. Det vi i denna slutsats kan slå fast är att varken jaget som skildras genom självbiograferandet eller konkretionen i det vardagsspråk som binder samman livsberättelsen har något egenvärde – med hjälp av det mänskliga, det bekanta, syftar de till något större: att vara ett vittnesmål om Gud.

I likhet med Linnea Hofgrens livsberättelse är denna uppsats ett sökande efter ett språk och referenssystem som kan rymma något specifikt som vi vill uttrycka. I Flodbergskretsen hittar Hofgren ett gemensamt språkligt referenssystem, som hon själv benämner "hemlandsspråket". Just detta var en tidstypisk sekelskiftesspråkräckt – vardagsspråk – laddad med religiös innebörd och uppblandad med mer ålderdomliga uttryck som "lidsam", "egenhet", "kreaturen" osv. I sig är inte denna vokabulär det mest intressanta utan det som väcker intresse är hur den får funktionen av ett gemenskapsrum, bestående av ord, begrepp och termer som i sig förmår välkomna – och likaså utestänga – människor. Språket som har konstruerats av och hålls samman av erfarenheter, lagrar förväntningar på det som skall komma. Det blir en väg att inte bara formulera vad man längtar efter och hoppas på – det skapar längtan och hopp. Den längtan som Linnea Hofgren upplever i djupet av sitt inre kläs med orden "dö med Kristus". Det mystiska modersmålet är därför ingen specifik vokabulär, ord som smälter som snömos ur våra munnar, utan det är erfarenhetsspråket.

I texten har flera redskap använts, det är exempelvis rikt på bildspråk. Bilder är tillåtande och har förmågan att spränga verklighetsuppfattningen, att nå bortom. Hofgren använder ett prövande bildspråk, inte minst i talet om det gudomliga: "närvaro", "sol", "liv",

”himmelska magnet”. Även inspirationen till detta bildspråk ligger, förutom i vardagen, i en mystik-pietistisk tradition med rötter långt tillbaka, där vi kan räkna in herrnhutismen och kvietismen.

Tystnaden är likaså tillåtande. Bakom ordet mystiker finns en tanke om att dölja (från grekiskans $\mu\upsilon\omega$, *muo*), om hemligheter som endast vissa har tillgång till. Kristna mystiker hänvisar ofta till Kolosserbrevet 3:3-4: ”Ni har ju dött, och ni lever ett osynligt liv tillsammans med Kristus hos Gud. Men när Kristus träder fram, han som är ert liv, då skall också ni träda fram i härlighet tillsammans med honom.” I Flodbergskretsen igenkänns denna inställning bland annat hos Hjalmar Ekström. Linnea Hofgren står inför utmaningen att både uppenbara sig och ”leva osynligt”. Hennes spiritualitet rymmer både det katafatiska och apofatiska gudsmötet – att få se syner och höra ord uttalas är lika naturligt som att lämna Gud plats genom inre bön. Själva ordet apofasis syftar på språkets sammanbrott, och det är här den självbiograferande mystikern får ett problem. Det finns två vägar, att skriva eller att inte skriva. Ibland väljer Hofgren det senare, hon döljer genom att utelämna. Denna redigering blir uppenbarad i skillnaderna självbiografierna emellan, i de stora tidsperioder som faktiskt inte berörs och inte minst de gånger hon rätt ut väljer att sätta punkt. Om hela Linnea Hofgrens liv skulle vara en nedtecknad berättelse skulle den trots allt rymma många tomma sidor. Men ibland väljer hon att förklara sig, hon försöker sig på att förklara vad som skett henne och att berätta om mötena med en högre verklighet. Om vi inte kan fånga Gud i termer kan vi kanske fånga Gud i berättelsen. Varför skriver vi? Någon skulle säga att om vi älskar ska vi ge oss själva genom ordet, genom att skriva. Att skriva är också det *kärlekens måste*. Man kanske även kan säga att skrivandet ytterligare är en övning i kontemplativ bön, för att fördjupas i sin inre erfarenhet. Då blir i slutändan texten inte endast en beskrivning utan en händelse.

Det handlar inte bara om att finna en lämplig vokabulär utan också om att finna en kommunikationsform. I undersökningen konstaterades att formen ges företräde. Två sådana former som jag funnit uttryck för i min undersökning, vid sidan av självbiografierna, är lyrik och sång. Författaren Linnea Hofgren använder lyriken som medel för att fånga in och kommunicera erfarenheter och budskap, vilket intensifierar och riktar dem. De blir inte bara förkroppsligade utan också vackra. David Petander, vandrarpästen, fick ibland frågan varför han inte startade ett nytt samfund. Hans svar var ungefär att man inte behövde någon annan organisation än den hos fåglarna – ”de kommer känna igen varandra på sången”. Även här används musikaliska termer. För vad syftar egentligen tonen från himlen på, och vad innebär det att kunna höra den? När Henrik Schager beskriver den andliga sång som sångboken ”Det fördolda livet” skulle fungera som mellanhand åt, tänker han sig att sången är given av och utgången från Gud. Människan är uppfylld av en gudomlig sång, som är högre än mänskligt tal – och återgivandet är endast en svag återglans av den gudomliga sången. Men bakom sångens yttre ord kan den ”inre verklighetens härlighet” anas och svagt höras, för den som lyssnar stilla. Mycket står på spel: tonen är svag, instrumentet ostämt, lyssnarens öra är inte tränat. Återgivandet är endast en svag återglans. Detta tema är något jag hoppas fördjupa i nästa uppsats.

6. bibliografi.

6.1. Publicerade källor.

- Carlsson, Peter (2003), *Flodbergskretsen och den kristna mystiken*. C-uppsats i religionsvetenskap. Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping.
- Den svenska psalmboken, år 1819.
- Heurtevent, R (1937). *Bernières-Louvigni ur Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique: doctrine et histoire, TOME 1: AA-Byzance*. Viller, Marcel (red.), Paris: Beauchesne.
- Florén, Anders & Ågren, Henrik (2006). *Historiska undersökningar: grunder i historisk teori, metod och framställningssätt. 2.*, [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Geels, Anton (1996). *Det fördolda livet. Mystikern Hjalmar Ekströms liv och lära*. Skellefteå: Artos bokförlag.
- Guyon, Jeanne Marie Bouvier de La Motte (2006). *Bönen eller Kort och lätt sätt att be. 2. tr.* Skellefteå: Artos.
- Halldorf, Peter (1997) *Hädanefter blir vägen väglös*. Göteborg: Pilgrim.
- Haettner Aurelius, Eva, *Guds skrivare*, <http://nordicwomensliterature.net/sv/article/guds-skrivare>, hämtad 2014-12-28.
- Haettner Aurelius, Eva (1996). *Inför lagen: kvinnliga svenska självbiografier från Agneta Horn till Fredrika Bremer*. Lund: Lund Univ. Press.
- Haettner Aurelius, Eva, Larsson, Lisbeth & Sjöblad, Christina (1991). *Kvinnors självbiografier och dagböcker i Sverige 1650-1989: en bibliografi*. Lund: Lund Univ. Press.
- Jantzen, Grace M. (2000). *Julian of Norwich: mystic and theologian*. London: SPCK.
- Jordheim, Helge (2003). *Läsningens vetenskap: utkast till en ny filologi*. Gråbo: Anthropos.
- Josefsson, Ulrik (2005). *Liv och över nog. Den tidiga pingströrelsens spiritualitet*. Skellefteå: Artos & Normas bokförlag.
- Koselleck, Reinhart (2004). *Erfarenhet, tid och historia: om historiska tiders*

semantik. Göteborg: Daidalos.

- Lamm, Julia A. (red.) (2013). *The Wiley-Blackwell companion to Christian mysticism*. Hoboken: Wiley.
- Ljungman, Ulrika (1984). *Gud –och intet mer. Levnadsteckningar och brev från den mystiska Flodbergskretsen: Carl A. Flodberg, Henrik Schager, Linnea Hofgren, Hjalmar Ekström*. Skellefteå: Artos.
- Hofgren, Linnea (2002). "Då finner ock du i dem din vila", *Pilgrim: Och Gud vilade*. 9(4).
- Schager, Henrik (1987). *En annan väg en den, där många gå: mystikern Henrik Schagers levnadsminnen*. Delsbo: Åsak.
- Schager, Henrik (1925). *Toner från det inre livets värld*. Stockholm: A.-B. APOTEKSEMBALLAGE TR.
- Sjödin, Tomas (2008). *Ett brustet halleluja*. Cordia: Stockholm.
- Anna M Roos, <http://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/6830>, *Svenskt biografiskt lexikon*, (art av Hjördis Levin), hämtad 2014-10-29.
- Underhill, Evelyn (1925). *The mystics of the church*. Cambridge: James Clarke & CO. Ltd.

6.2. Opublicerade källor.

- Hofgren, Linnea. *Guds frälsningsväg i mitt inre*. Hos Peter Halldorf.
- Hofgren, Linnea. *Spridda drag ur min levnad och Guds kärleks förande med mig*: Sigtunastiftelsens arkiv.

6.3. Bildkälla.

- O.N. Flint, *Förgäves Clores nu sin lilla fågel beklagar*, etsning 712,42a, Den Kgl. Kobberstiksamling, Statens Museum for Kunst, Köpenhamn © SMK Foto.